№ 299 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזער טאַגעבלאַט

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 10057, פון אַדמיניסטראַציע 10047.

מיטוואָך, כ"ג כסלו תר"צ. | 25 grudnia 1929 r. | 22-טער יאהרגאַנג.

פּראָפ. באַרטעל וועגן די בעציהונג צום סיים

און דער רעוויזיע פון דער קאָנסטיטוציע

פּאַרלאַמענט דאַרף זיין אַ שול פאַר'ן פאָלק און אויך פאַר די דעפּוטאַטען

וואַרשא (טעל.) בעת זיין געלעגענען בעזוך אין ווארשא, האָט פּראָפ. באַרטעל אין אַן אינטערוויו מיט אַ פאַרשטעהער פון „איל. קור. צאָדזיענני" ערקלערט:

איך בין אַ ענטשידענער אַנהענגער פון טעראַפּיע (היילקונסט), וואָס געוויסע ריכטונגען בעקעמפען אזוי שטאַרק פאַרשלאָגענדיג כירורגישע אָפּעראַציעס וואָס זיי קאָנען דאָך אַליין נישט דורכפיהרען.

אויף דער פראַגע צי די דאָזיגע מעטאָדע פון טעראַפּיע וועט געבען געוואונשענע רעזולטאַטען אויפ'ן געביט פון סיים, האָט פּראָפ. באַרטעל געענטפערט:

— יעדענפאלס דאַרף מען זי אויספּרובען. אויב איך וואָלט נישט געהאַט דעם גלויבען, וואָלט איך זיך נישט אונטערגענומען צו שאַפען די רעגירונג און אומזיסט צו פטר'ן צייט.

די בעציהונג צום סיים

— ווי איז די בעציהונג פון ה' פּרעמיער צום סיים?

— מיין בעציהונג צום סיים האָט זיך נישט געביטען, זי איז אַלגעמיין בעקאַנט (פאַר זיין אָפּטרעטען פון דער רעגירונג אין אַפּריל חודש האָט פּראָפ. באַרטעל אַרויסגעזאָגט זיין שטאַנדפּונקט וועגען דער פּאַרלאַמענטאַרישער אָרדנונג אויף פאָלגענדען אופן: דער פּאַרלאַמענט מוז זיין אַ שול, וואָס פאָלגט דעם מלוכה-געדאַנק און ווירקט ערציהעריש אויפ'ן גאַנצען פאָלק און ממילא אויך אויף די דעפּוטאַטען. פון די בעטראַכטונגען וועגען מהות פון פּאַרלאַמענטאַריזם און די פּראַקטיק פון סיים און איהרע פערשידענע פאָרמען, איז דעמאָלט אַרויסגעדרונגען מיין אויפפאַסונג פון דער שטעלונג אַלס שעף פון דער רעגירונג און בעציהונג צום סיים. איינער פון די הויפּט-יסודות פון דער מעטאָדע פון פּראָפ. באַרטעל איז געווען — אַזוי האָט באַרטעל געזאָגט אין אַפּריל — די נעגאַטיווע אויפריכטיגקייט און לאָיאַליטעט פון די מלוכה-פאַקטאָרען פון סיים און רעגירונג אין דער בעציהונג צו די אויפגאַבען, וואָס זענען אָפּהענגיג פון זייער צוזאַמענאַרבייט. איך וועל מיין בעציהונג צום סיים נישט ענדערן, האָט געזאָגט פּראָפ. באַרטעל און אויבאַ יך זאָל בעקומען דעם בודזשעט, וואָלט איך איהם געוואָלט בעקומען פון פּאַרלאַמענט, וואָס זיין אונבעשרייבענע רעכט איז דאָך אָנצונעמען דעם בודזשעט.

די רעוויזיע פון דער קאָנסטיטוציע

די פראַגע וועגען דער רעוויזיע פון דער קאָנסטיטוציע — זאָגט פּראָפ. באַרטעל, האַלט איך פאַר זעהר אַ דרינגענדע. די פראַגע מוז זיך געלעזט ווערען.

— צי האַלט דער פּרעמיער, אַז דער סיים וועט דורכפיהרען די רעוויזיע פון דער קאָנסטיטוציע?

— עס דאַכט זיך, אַז די קאָנפערנצען וואָס דער מלוכה-פּרעזידענט האָט אָפּגעהאַלטען מיט די פיהרער פון די פּאַרטייען, גיט אַ יסוד צו מיינען, אַז דער גאַנצער פּאַרלאַמענט פערשטעהט די וואָגיקייט פון פּראָבלעם פון ענדערן די קאָנסטיטוציע און אַז דער סיים וועט דאָ נישט מאַכען קיין שוועריגקייטען.

דער פּרעמיער איז פאַר דער דורכפיהרונג פון דער רעוויזיע פון דער קאָנסטיטוציע, אָבער אַ חוץ דער דאָזיגע פראַגע זענען דאָך נאָך פאַרהאַן אַנדערע פראַגען, וואָס ווארטען אויף אַ רעציזיע?

איך בין אַ אַנהענגער פון אַ גיכער דורכפיהרונג פון דער קאָנסטיטוציע-ענדערונג — ערקלערט פּראָפ. באַרטעל — כדי מען זאָל קענען צוטרעטען אין אַ וואָס גינסטיגערער אַטמאָספערע צו ערלעדיגען אַ גאַנצע רייהע אַקטועלע מלוכה-פראַגען פון ווירטשאַפטליכער, געזעלשאַפטליכער א. אז. וו. נאַטור.

אַזוי לאַנג ווי די פראַגע וועגען דער רעוויזיע פון דער קאָנסטיטוציע איז נישט ערלעדיגט, איז נישט פאַרהאַן די נויטיגע רוהיגע אַטמאָספערע פאַר דער מלוכה-אַרבייט. צו דערגרייכען די דאָזיגע רוהיגע אַטמאָספערע, ערקלערט פּראָפ. באַרטעל, וועל איך שטרעבען.

היום, ביום הרביעי, כ"ג כסלו, ביום השלושים לפטירת חברנו הנכבד, האיש המצוין במעלות
הר' אלכסנדר-סנדר זצ"ל
דישקין
תערך בבית הכנסת של החברה „מחסה לזקנים" בשעה 6 בערב אזכרה לנשמתו ואח"כ תהיה בבית הנבנה מחדש חנוכת שתי הערשות
ע"ש הר' סנדר ז"ל ואסתר שרה ע"ה דישקין
כל קרוביהם ומכבדיהם מתבקשים לבוא בדיוק.
הועד של החברה „מחסה לזקנים".

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער לאַנגיעריגען מיטגליד
ה' בעריש יאַקובאָוויטש
צום טויט פון זיין יונג-פערשטאָרבענער פרוי
נ"ע יהודית
זייט געטרייסט!
די פערוואַלטונג פון קאָנפעקציאָנערען-פעראיין אין לאָדז, קאָנסטאַנטינער 10.

קינא-טעאַטער
„ŚWIT"
Pomorska 89.
היינט מיטוואָך
פייערליכע ערעפנונג פונ'ם ניי-אויסגעבויטען קינאָ „שוויט"
דאָס טעאַטער איז געבויט לויט די נייעסטע פאָדערונגען פון דער מאָדערנער טעכניק.
אינ'ם ערעפנונגס-פּראָגראַם: דער גרויסער סעזאָן-שלאַגער, אַ פילם, וואָס האָט דעם גרעסטען ערפאָלג אין אַלע שטעט פון דער וועלט
„זינדערין פון מאָנטפּאַרנאַס"
אין 10 גרויסע אַקטען, פול מיט הומאָר און קאָמיזם, גענימאַלע רעזשיסערישע איינפאַלען.
הויפּט-ראָלן: די געשיקטסטע און שטיפערישסטע אַרטיסטקע פון דער וועלט
אנני אנדרא,
וועלכע האָט אין דאָזיגען פילם דערגרייכט אַ רעקאָרד פון ערפאָלג, קרעאירענדיג די סצענעס מיט אַ בעזונדערען הומאָר און פּיקאַנטעריע.
אין דער הויפּט-מענער-ראָל
אַנדרע ראַאַנע
אָנהויב פון די סעאַנסען: 12 מיטאָג.
אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען די פרייזען פון אַלע פּלעצער 40 גראָשען.

בעזה"י
הזכרה ומספד מר!
ביום ה' פ' וישב שעה 1030 בבקר תערך באולם הישיבה „תורת חסד" קילינסקי 29 הזכרה נהדרה ונאומי הספד למלאות השלושים מפטירתו של האי גברא רבא ומצוין בין מוקירי וחובבי תוה"ק
הר"ר סנדר דישקין ז"ל
מיסד הישיבה
והננו מזמינים אפוא בזה את כל מוקירי מזכרת הנפטר החשוב ז"ל, ובפרט את כל מחוננכי ותלמידי הישיבה מיום הוסדה ועד היום להופיע בדיוק נמרץ.
הנהלת הישיבה הגדולה „תורת חסד" בלודז.

בעקאַנטמאַכונג
דעם 26-טען דעצעמבער קומט פאָר אין קאַלי, ווילע פון ב. בערגער
אַ גרינדונגס-פערזאַמלונג
פון דער תלמוד-תורה,
אויף וועלכער עס וועלען פאָרקומען וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג מיט אַכטונג
דער אָרגאַניזיר-קאָמיטעט.

פּריוואַט
טאַנץ-שולע
פון די נייעסטע טענץ
דיפּלאָמירטער לעהרער י. וויינטרויב
נעמט אָן איינשרייבונגען אויף איינצעלנע לעקציעס ווי אויך אין קאָמפּלעטען יעדען טאָג פון 10 פריה ביז 10 אָוונד
קילינסקעגאָ 44
2-טער הויף פאַרטער.
די לעקציעס קומען פאָר אונטער דער פּערזענליכער לייטונג פון י. וויינטרויב און אַסיסטענטען.

Dr. L. Suchowczycki
כירורג
נעמט אָן טעגליך פון 4 ביז 7 נאָכמיטאָג
Pl. Dąbrowskiego 2, tel. 143-94

Dr. med. H. Krauskopf
אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 45 טעל. 113-47
נעמט אָן פון 4 ביז 7 אין אָוונד.

Dr. med. Z. Dałyner
ספּעציאַליסט פאַר נירען-בלאָז און אורין-קראַנקהייטען
Piramowicza 2, tel. 148-95
נעמט אָן פון 8 ביז 20 פריה און 6—8 אָוונד

Dr. Wołkowyski
צעגיעלניאַנא 25
טעלעפאָן 126-87
ספּעציאַל-ארצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוועכע. אַלע-ארט אַנאַליזע בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8—2, און פון 6—9 אָוונד.
בעזונדער „וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

ד"ר מ. קאַליש
צאָהן-ארצט
צעגעלניאַנא 25 טעל. 108-26
נעמט אָן פון 1.30 ביז 4 און פון 7—8 אָוו.

אַ מאַהאָן שלאַפצימער
בעטען, מאַטעראַצען, קאָזעטקע נאַכט-טישלעך, וואַש-טיש) און אַ דעמבאָווע עס-צימער
(2 שענק, קרעדענס, טיש, שרייב-טיש, געבעטע שטוהלען און נאָך פערשידענע זאַכען) אין גאַנץ גוטען צושטאַנד געלעגענהייטליך ביליג צו פערקויפען. צו ערפאַהרען וואָסכאָדניאַ 67, וו. 25 פון 12 ביז 2 נ"מ ביי ה' פרידמאַן.

Dr. med. H. Lajchter
צאָהן-כירורג
קיפער, דזשאַנסלעס גומען, צינג-קראַנקהייטען א.ד.ג.
האָט זיך איבערגעצויגען
אויף זשעלאַנאַ 9, טעל. 149-66 1 שטאָק פראָנט
נעהמט אָן פון 1.30—5 אָוונד.

ווינער אָרטאָפּעדישע פּראַצאָווניע
— אונטער אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר ספּעציאַליסט ווערט געמאַכט לויט גיפּס-מאָדעלען ווקלאַדקעס געגען פּלאַטפוסיגקייט, אָרטאָפּעדישע גאַרסעטען און אַפּאַראַטען
א. ז. וו. גדאַנסקאַ 28. וו 1 פון 5—7 אָוונט

Dr. med. Adam Bender
נאַרוטאָוויטשאַ 30 טעל. 14-75
ספּעצ. פאַר אינערליכע און האַרץ-קראַנקהייטען

Dr. A. Mazur
וואָסכאָדניאַ 65, — טעל. 166-01
נעמט אָן פון 12.30—1.30 און 4—6 אָווענד:

DAYTON
jedyna waga automatyczna bez mechanizmu u spodu.
WAGA
DAYTON
zapewnia:
1) Niezmiernie szybkie odważanie,
2) Dokładność wagi co do grama,
3) Czytelność wagi co do dekagrama,
4) Upiększenie sklepu,
5) Najwyższą precyzyjność wykonania z najlepszego materjału,

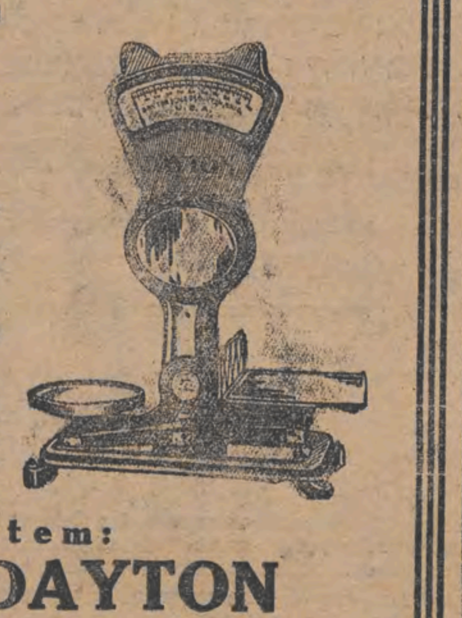

zatem:
Waga DAYTON
zwiększa i zapewnia ZYSKI.

אונערהערטע שאנד-טאט פון די אראבער אין חברון

צואקערט און פערזייהט דעם יודישען בית-עלמין און געשענדעט דארט די קברים פון די יודישע קדושים

בריטישע אויספארשונגס-קאמיסיע שוין פערענדיגט דעם עדות-פערהער

די נבלה פון די אראבער אין חברון.

ירושלים, 24. (טעלעפאָניש דורך יט"א) אראַבער פון חברון האָבען צואַקערט און פערזייהט דאָס חברונ'ער יודישע בית-עלמין, האַרט נעבען אָרט, וואו עס זענען געקומען צו קבר-ישראל די יודישע קדושים.

די דאָזיגע ידיעה האָט געמאַכט אַנ'ערשיטערנדען איינדרוק אין חברון און צווישען די חברונ'ער יודען, וועלכע זענען זיך צולאָפען נאָך די בלוטיגע געשעהענישען קיין ירושלים.

וועגען דער אונערהערטער שענדונג איז געשיקט געוואָרען אַ מיטטיילונג צו דעם ציוניסטישען עקזעקוטיוו און אַ פּראָטעסט-דעפּעשע צו דער ענגלישער רעגירונג.

אויספארשונגס-קאמיסיע

שוין פערענדיגט דעם פערהער פון די עדות

ירושלים 24 (טעלעגראַפיש דורך יט"א) די אויספאָרשונגס-קאָמיסיע האָט היינט ענדגילטיג פערענדיגט דאָס אויסהערען די עדות. אין משך פון לעצטען טאָג פון עדות-פערהער זענען אויסגעהערט געוואָרען 18 עדות פון יודישען צד.

אויף דער נאָהענטער זיצונג פון דער אויספאָרשונגס-קאָמיסיע וועט דער פאָרשטעהער פון דער „יודישער אַגענץ", סער מערימען אָהויבען זיין שלוס-רעדע, אין וועלכער ער וועט אונטערציהען דעם סך-הכל פון דער גאַנצער ביז-איצטיגער אַרבייט פון דער אויספאָרשונגס-קאָמיסיע.

מאָרגען דאָנערשטאָג, כ"ד כסלו 11 אַ זייגער פאַרמיטאָג
צו די שלושים פון אונזער לאַנגיעהריגען חשוב'ן מיטגליד

אלכסנדר סענדער זצ"ל
דישקין
בהרב ר' יצחק זצ"ל

קומט פאָר אין דער שוהל פון „לינת הצדק" צעגעלניאַנאַ 53
א הזכרה
צו וועלכע די קרובים, פערוואַנדטע און אַלע מיטגלידער ווערען העפליך געבעטען פינקטליך צו קומען.

די פערוואַלטונג פון „לינת הצדק"

די נאַנקינער רעגירונג אנערקענט נישט דעם אפמאַך מיט די סאוויעטען

פּעקין (ספּ.) די צענטראַלע כינעזישע רעגירונג טיילט אָפיציעל מיט, אַז זי איז נישט אימשטאַנד צו בעשטעטיגען די ידיעות, וואָס קומען אָן פון מאָסקווא וועגען אַפּמאַך, וואָס די סאָוויעטען זאָלען האָבען געשלאָסען מיט דער מוקדענער רעגירונג וועגען צוריק אויפנעמען די געגענזייטיגע דיפּלאָמאַטישע בעציהונגען.

די צענטראַלע כינעזישע רעגירונג ערקלערט, אַז זי איז בשום אופן נישט מסכים צונויפצורופען אַ רוסיש-כינעזישע קאָנפערענץ אין מאָסקווא און לעגט פאָר, אַז די דאָזיגע קאָנפערענץ זאָל פאָרקומען אין כינא.

ווייטער האָט דער כינעזישער אויסערן-מיניסטער ד"ר וואַנג געזאָלט ערקלערען אַז דער אַפּמאַך, וואָס איז געשלאָסען געוואָרען דורך דער סאָוויעטישער און מוקדענער רעגירונג קען נישט ראַטיפיצירט ווערען דורך דער צענטראַלער רעגירונג, ווייל די מוקדענער רעגירונג איז אָנגעגאַנגען אויף צו רוסישע הנחות.

היטלעראַנצעס שטורמען יודישע „וואַרענהייזער"

קעלן, 24 (יטא) די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען און דייטשלאַנד האָבען לעצטענס אָנגעהויבען אַ שטאַרקע העץ-קאַמפּאַניע געגען די יודישע „וואַרענהייזער". אין רעזולטאַט פון דער דאָזיגער אַנטיסעמיטישער אַקציע זענען גרופּעס היטלעראָווצעס בעפאַלען די „גרויסע יודישע „וואַרענהייזער" פון „פּיפּ" און אַנדערע.

—o—

היינט די וואַהלען צו דער לאַנדעס-קאָנפערענץ פון „קרן היסוד" אין פּוילען

וואַרשא (טעלפּ.) ווי מיר ווערען געוואויר פון צענטראַל-ביוראָ פון „קרן היסוד", זענען שוין אומעטום פאָרענדיגט געוואָרען די הכנות צו די וואַהלען פון די דעלעגאַטען צו דער דריטער לאַנדעס-קאָנפערענץ פון „קרן-היסוד" אין פּוילען. די קאָנפערענץ האָט היי-יאָהר אַרויסגערופען אַ בעזונדערן אינטערעס צוליב דעם, וואָס אין איהר וועלען זיך בעטייליגען דער פּרעזידענט פון דער עקזעקוטיווע פון דער אַלוועלטליכער אָרגאַניזאַציע ה' נחום סאָקאָלאָוו און די מיטגלידער פון דער ארץ ישראל דעלעגאַציע פון „קרן היסוד", דער בערימטער ציוניסטישער פיהרער ד"ר אַלעקסאַנדער גאָלדשטיין און דוד בלאָך, געוו. בירגערמייסטער פון תל-אביב.

אין גרעסטען טייל שטעט קומען פאָר די וואַהלען היינט און מאָרגען, דעם 25 און 26 אין די טעג פון די חנוכה. אין די איבריגע שטעט ווערען די וואַהלען פאָרקומען זונטאָג, דעם 29 דעצעמבער.

דער סדר-היום פון דער קאָנפערענץ און די רשימה פון די רעפערענטען, וועט אין די נאָהענטסטע טעג פאָרעפענטליכט ווערען.

די נויט מאהנט!

קויהלען-הילפס-אקציע מוז די קהלה היינט בעשליסן

אויף היינט בעטאָג איז בעשטימט אַ זיצונג פון דער קהלה-פערוואַלטונג, וועלכע וועט דאַרפען בעשליסען וועגען אונטערנעמען אַ קויהלען-הילפס-אַקציע פאַר דער פאַראָרימטער יודישער בעפעלקערונג אין לאָדז.

די ה"ה פון דער לאָדזשער קהלה-פערוואַלטונג דאַרפען נעמען ערנסט די פערצווייפעלטע לאַגע פון די פריהערדיגע און הונגערנדע אָרימעלייט, וועלכע האָבען איצט צו ראַנגלען זיך, אַ חוץ אויפ'ן בּיסען ברויט, אויך מיט'ן פראָסט.

די לאָדזשער קהלה מוז בעזונדער'ס היינט, אין צייט פון שרעקליכען עקאָנאָמישען קריזיס, האָבען אַנ'אָפען אויער פאַר דער שוידערליכער נויט, וואָס הערשט אין לאָדז.

צו די וואַהלען פון דעלעגאַטען צום 9. ציוניסטישען לאַנד-צוזאַמענפאָר.

די וואַהל-קאָמיסיע מעלדעט, אַז קאַנדידאַטען-ליסטעס צו די וואַהלען צום 9 ציוניסטישען לאַנד-צוזאַמענפאָהר ווערען אָנגענומען דורך די דיזשורירענדע מיטגלידער פון דער קאָמיסיע נאָך היינט מיטוואָך, נאָר ביז 12 אַ זייגער מיטאָג. יעדע קאַנדידאַטען-ליסטע דאַרף זיין פערזעהען מיט 50 אונטערשריפטען פון וואַהל-בערעכטיגטע מיטגלידער.

די וואַהל-קאָמיסיע

ווי אזוי די באלשעוויקעס האבן געוואלט פערזארגן לאדזער פרומע יודן מיט שמאלץ „כשר לפסח"...

טשעקאַווע געשיכטע מיט אַנ'אָפּערטע פון וואַרשעווער „טאָרגאָפּרע" און דער כאראקטעריסטישער „הכשר" פון קיעווער רב

נעכטען האָבען מיר געבראַכט אַ ידיעה פון מאָסקווא, אַז די סאָוויעט-רעגירונג איז אין פערלעגענהייט צוליב... כשר געגנזען-שמאַלץ. ס'האַנדעלט זיך נעמליך וועגען אַ טראַנזאַקציע צווישען דער אוקראַאינישער סאָוויעט-רעגירונג מיט וויען מכח דרייסיג טויזענד קילאָ געגנזען-שמאַלץ און גרייוון „כשר לפסח". די וויענער רעגירונג איז גרייט צו אַקצעפּטירען די סאָוויעטישע אָפערטע אויפ'ן כשר לפסח'דיגען געגנזען-שמאַלץ מיט'ן תנאי, אַז דער קיעווער רב, הרב גראָסמאַן זאָל צולעגען אַ הכשר. פון דער צווייטער זייט קווענקעלט זיך די אוקראַינער רעגירונג. ס'פּאַסט איהר נישט צו פערגעסען זיך מיט כשרות...

און צוזאַמענהאַנג מיט דער דאָזיגער ידיעה, דערוויסען מיר זיך אַ טשעקאַווע קוריאָז. אויך וועגען געגנזען-שמאַלץ „כשר לפסח", אויך אָפּערירט פון דער סאָוויעטישער רעגירונג, וואָדער אַ מעשה מיט אַ הכשר, נאָר דאָס מאָל נישט מיט דער וויענער רעגירונג, נאָר מיט אונזערן אַ בן-עיר, אַ לאָדזשער סוחר:

דער היגער סוחר ה' יאַפע, וועלכער האָט אַ האַנדעלס-אַגענטור פון טעכנישע פעטס-מיטלען און פלאַנצען-פעטס (פעטריקאָווער 56) האָט פאַראַיאָהרען פורים-צייט דערהאַלטען אַנ'אָפערטע פון דער סאָוויעטישער האַנדעלס-מיסיע „טאָרגאָפּרע" אין וואַרשא. אין דער אָפערטע לעגט פאָר די סאָוויעטישע האַנדעלס-מיסיע געגנזען-שמאַלץ „כשר לפסח" צו אַ שפּאָט-ביליגען פּרייז — 5 זל. אַ קילאָ. אין דער צייט, וואָס היימיש כשר שמאַלץ האָט געקאָסט 10 זל. אַ קילאָ.

דערהערט פון אַזאַ „כשר'ע מציאה", שרייבט ה' יאַפע אַנ'ענטפער: ער קען די אָפערטע אָננעמען, נאָר מיט'ן בעדינג אַז די „כשר'קייט" זאָל בעשטעטיגט ווערען מיט אַ געהעריגען הכשר פון אַ רב.

אַלס ענטפער אויף דעם דאָזיגען בריוועלע, האָט ה' יאַפע פון דער סאָוויעטישער האַנדעלס-מיסיע בעקומען צוגעשיקט אַ הכשר פון „הרב לוי גראָסמאַן בעיר קיעוו" אַ הכשר מיט אַלע קלינגערלעך, אַז דאָס שמאַלץ איז כשר למהדרין מן המהדרין.

און אַפשר איז דער הכשר פון קיעווער רב וועניג, האָט מען צוגעשיקט אַ גאַנצן צעטעל הכשרים פון גאונים און גדולי הדור. אַ הכשר פון דעם איז דעם רב שליט"א, וועלכער איז געשטאַנען ביים שעכטען די גענז; אַ צווייטער הכשר פון אַנ'אַנדערן רב שליט"א, וואָס איז אַליין געשטאַנען ביים פּליקען די גענז; אַ דריטער סאָוויעטישער רב שליטא איז אַליין געשטאַנען ביים שניידען די גענז, און ביים פּרעגלען דאָס שמאַלץ; אַ פערטער רב שליט"א האָט אַליין געגאָסען קעס...

צו יעדען „שליטא" איז צוגעגעבען דער סדר היחוס, וויפיל יעדער רב האָט אַרויסגעגעבען חבורים און די ראַלע, וואָס יעדער פון די הכשר-געבער האָט געשפּילט אין דער רבנישער וועלט.

די הכשרים פון די סאָוויעטישע „גאונים" איז דעם ה' יאַפע אויסגעקומען פערדעכטיג, בפרט, ווען פאַר איהם איז געלעגען נאָר אַ קאָפּיע... פון דער טראַנזאַקציע איז גאָרנישט געוואָרען...

אין דער צייט, ווען די יעווסעקציע בעקעמפט מיט דער גאַנצער האַרבקייט די רעליגיע, איז די דאָזיגע אָפערטע מיט די הכשרים מיט די פערשיידענע שליטא'ס זעהר כאַראַקטעריסטיש.

—כ.

פרייטאג האט זיך אנגעהויבן דרוקען אין „לאדזער טאַגעבלאַט" אַ נייער שפּאַנענדער

ראמאן פון לאדזער לעבען

אונטערן נאָמען

„די געהיימנישען פון דער רויטער ווילע"

בעאַרבייט לויט אמת'ע פאַקטען פונ'ם לעבען אין אונזער גרויסן קאָכעדיגען אינדוסטריע-צענטער.

אונזער נייער ראמאַן איז געשריבען אין אַ לייכטען אנציהענדען סטיל און איז פול מיט אַנ'אינטריגירענדער אַקציע. אונזער נייער ראמאַן שילדערט אַ מערקווירדיגען טיפּ פון אַ פערברעכער, וואָס קריגט זיך אריין אין די העכסטע קרייזן פון די היגע אינדוסטריעלער.

דער ראמאַן לייענט זיך מיט אַ גרויסען אינטערעס !! ווי ס'איז ממש אונמעגליך זיך אָפּצורייסען פון איהם.

זאָגט אייערע פריינד, זיי זאָלען היינט נישט פערפעהלען צו לייענען דעם ראמאַן אין „לאדזער טאַגעבלאַט" — זיי וועלען אייך זיכער דערפאַר דאַנקען!

„Poljus" דאס רעכטסקאנסולטענטען-ביורא

אין לאָדז, פּיעטריקאָווער 34, פראָנט 1 שטאָק, טעל. 160.35

געלייטעט דורך קוואַליפיצירטע פאַכמענישע קרעפטען

ערלעדיגט: רעקורסען, אַדוואָקאַציעס, קלויזולעס, ביטעס צו דער אַדמיניסטראַטיווער און קאָמונאַלער מאַכט, ווי אויך ערלעדיגט געריכטס און מיליטער-ענינים, אָבמאַכען, סטאַטוטען, האַנדעלס-קאָרעספּאָנדענץ, איבערזעצונגען אין 6 שפּראַכען, ווי אויך אַדמיניסטראַציע פון הייזער און אַלערליי אויפטראַגען.

בעמ.: ס'ווערט אויך אויסגעקויפט פאַטענטען דורכ'ן אויביגען ביוראָ.

לעזט און אבאנירט דאס „לאדזער טאגעבלאט"

רעסטאראן „MOULIN ROUGE" מאָניושקי 1 טעלעפאָן 111.04

היינט פּיוו-א-קלאַק — אויפטריט פון ערשט ראַנגיגען אַרטיסטישען אַנסאַמבל. — דאַנסינג

מיטאָגען די קוך גיט אָרויס טעגליך געשמאַקע און רייכע גיכע בעדינונג. — ביז 2.75 זלאָטיס — מעסיגע פּרייזען.

לאדזער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר געמט-אן פון 6 ביז 7 אין אווענד.

נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16

טעלעפאנען: רעדאקציע 10057. אדמיניסטראציע 100.47

דער פלעביסציט אין דייטשלאנד

דער דורכפאל פון דער רעאקציע.

די דייטשע שאוויניסטען האבען האבען האט די ווייהנאכטען געליטען א שרעקליכע מפלה. הוגענבערג'ס פלעביסציט וועגען אפווארפען דעם יאנג פלאן איז אדורכגעפאלען אזוי מיאוס, אז די דייטשע רעאקציע און שווערדעל-קלינגער וועלען בשום זיך שעמען די אויגען אויפצוהייבן. דער פלעביסציט, וואס איז פארגעקומען דעם זונטאג האט בכלל נישט ארויסגערופען קיין אינטערעס, און בערלין האט מען איהם בכלל נישט אנגעזעהן. דאס דייטשע פאלק האט ווייזט אויס. פיל ביליגערע דאגות אויפ'ן קאפ, ווי די שאוויניסטישע העצעס ארומצוטרייבען זיך מיט דער גאנצער וועלט און פון דעם גאנצען טאראראם, וואס הוגענבערג מיט זיינע אונטערהעלפער האבען ניי ארויסגעבראכט ארום דעם פלעביסציט, האבען זיי קוים מיט צרות צוזאמענגעשלעפט 5 מיליאן שטימען פאר זייער פארדערונג. און ניי-ארפט האט מען דערצו האבען 22 מיליאן. ד. ה. מעהר פון א העלפט זאהל-בערעכטיגטע בירגער און דייטשלאנד.

דייטשלאנד האט, אלזא, אונז גלענצענד אויסגעהאלטען איהר שלום-עקזאמען און געגעבען א בעוויז, אז דאס דייטשע פאלק האט זיך שוין לאנג אויסגעניכטערט פון דעם שאוויניסטישען בייזער-שווינדל. מיט וועלכען די דייטשע רעאקציע האט שטענדיג בייזאפען דאס פאלק. 5 מיליאן שטימען פאר דער זאך פון דער עקסטער רעאקציע איז א פראצענט אינ'ם ים שטימען פון דעם גרויסען דייטשען פאלק. דאס זענען שטימען פון משוגעים. פון בערופ-הרטע און בעטראגענע מענשען, וואס די וועלט שאוויניזם משוגע העצע האט געקאנט דערווייטען צו זייער הארץ און מוח. אבער אזא צאהל קרינגס-העצער געפינט מען נאך כמעט היינט צו טאג ביי יעדען פאלק, דאס איז דער שאוויניסטישער שלום, וואס האט זיך אפגעשטעלט אויף דער אלטער פערשימעלטער הייוועז פון אמאליגען קייזערליכען גלאנץ און נאציאנאליסטישען פראכט. א שוים, וואס זיינע בלעזעלעך ווערען פון מינוט צו מינוט אלץ ווייניגער, ביז זיי פערשווינדען אינגאנצען.

דער איצטיגער פלעביסציט האט בעוויזען, אז דאס דייטשע פאלק מיינט ערנסט מיט'ן שלום צוזאמענלעבען זיך מיט דער וועלט.

די דייטשע רעאקציע וועט דערנאך דאס מאל האבען א פערשטערטען ווייהנאכטס-יום טוב.

און דאס איז גוט, וואס דאס איז געשעהן, א מאר טעג איידער עס קומט זיך צונויף צום צווייטען מאל די אינטערנאציאנאלע קאנפערענץ אין האג, ווען דער יאנג-פלאן און די עוואקואציע פון די דייטשע אקופירטע געביטען, וועט דארפען ענדגילטיג גע-חת'מעט און בעשטעטיגט ווערען.

דער סוף פונ'ם אלטען יאהר ענדיגט זיך, אלזא, מיט א געוואלדיגער מפלה, מיט א פיאסקא פון רעאקציע און שאוויניזם. זאל עס זיין אלס גוטער סימן צום נייעם יאהר.

—פס.

א פרוב אין לאנדאן צו ברענגען צו א יודיש-אראבישער פערשטענדיגונג

ווי זעהען אויס די אראבישע בעדינגונגען פאר א פערשטענדיגונג מיט יודען.

די פראגע פון יודיש-אראבישער פערשטענדיגונג הענגט איצט אין דער לופט. די גאנצע יודישע פרעסע רעדט וועגען דעם. עס רעדען וועגען דעם יודישע פריינד און דער נישט-יודישער וועלט. ס'איז מעהר קיין סוד נישט, אז די לעצטע זיצונג פון דער פאלעסטינישער קאמיסיע פון דער יודישער אגענטור, וועלכע איז אפגעהאלטען געווארען ערשט נישט לאנג אין לאנדאן האט זיך אינגאנצען אפגעגעבען מיט דער פראגע. לויט הינגע, לאנדאנער, ידיעות בעשעפטיגט זיך אויך די ענגלישע אדמיניסטראציע אין פאלעסטינא, אזוי ווי אין לאנדאן זעהר שטארק מיט דעם. הכלל, אלע זענען פעראינטערעסירט אין דעם. אלע פיהלען, אז דאס איז דער ווייטסטער שריט אין דעם איצטיגען מאמענט.

וואס איז אבער מיט די אראבער? ווי איז זייער בעציהונג צו דער פראגע? טראכטען זיי וועגען א הסכם מיט יודען און אויף וועלכע בעדינגונגען וואלט מען זיי איינגעגאנגען אויף אזא פערשטענדיגונג?

אין לאנדאן איז איצט פארגעקומען א קליינע, און ווי עס קען שיינען פון אויבען אויף, א גאנץ אומווילטיגע געשעהניש, וועלכע ווארפט אבער אביסעל ליכט אויף דעם ענין. דא איז פארגעקומען אנ'עפענטליכע דעבאטע צווישען א פארשטעהער פון דער פאלעסטינער אראבישער עקזעקוטיווע און א הויגען אנגעזעהענעם ציוניסט. קיין אפיציעלען כאראקטער האט די דעבאטע נישט געטראגען. פערקעהרט, ד"ר בראדעצקי, וועלכער האט גערעדט פערטרעטען דעם ציוניסטישען צד אין דער דעבאטע, האט אין דער לעצטער מינוט (און לויט דער פאדערונג פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע) זיך אפגעזאגט צו בעטייליגען גראד דערפאר, ווייל ער פערנעמט אנ'אפיציעלען אמט אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע. פונדעסטוועגען איז אבער קיין ספק נישט, אז ביז א געוויסען גראד איז אין דער ארויסטרעטונג אויס געדריקט געווארען דער אפיציעלער יודישער און אויך אראבישער שטאנדפונקט אין דער אנגעלעגענהייט. דער פערטרעטער פון די אראבער איז געווען זשאמאל הוסייני, דער סעקרעטאר פון דער פאלעסטינער עקזעקוטיווע, וועלכער איז געשיקט געווארען קיין לאנדאן צו פערטרעטען דעם אפיציעלען אראבישען שטאנדפונקט. מיט דער אויסנאהמע פון דעם גרויס-מופטי אין ירושלים פערנעמט זשאמאל אפשר דעם ווילטיגסטען ארט אין דער אראבישער נאציאנאלער בעוועגונג. זיין פלאץ ביי די אראבער קען אפשר פערגליכען ווערען מיט דעם ארט, וועלכען נחום סאקאלאוו פערנעמט ביי אונז. זיינע עפענטליכע מיינונגען וועגען דער פראגע קענען דעריבער אנגענומען ווערען פאר מעהר אדער ווייניגער אפיציעל.

די דעבאטע איז איינגעארדענט גע-ווארען פון דער ענגלישער געזעלשאפט „יוניאן אף דעמאקראטיק קאנטראל". דאס איז א פאציפיסטישע געזעלשאפט וועמענס ציל עס איז צו ארבייטען פאר שלום אין דער גאנצער וועלט. די דאזיגע געזעלשאפט צעהלט צווישען איהרע מיטגלידער אנגעזעהענסטע מענשען פון דער ענגלישער וועלט, איינשליסענדיג אפילו דעם פרעמיער-מיניסטער מר. מאקדאנאלד. דער פיהרער און ליטער דער גייסט און נארמאן אנגעל, דער בע-ריהמטער ענגלישער פובליציסט. וועלכער האט מיט יאהרען צוריק פאר דער גרויסער וועלט-מלחמה, פאראויסגעזאגט מיט וואס זי וועט זיך ענדיגען. איצט איז נארמאן אנגעל אנ'אנגעזעהענער מיטגליד פון פארלאמענט און ווערט פערדעכענט פאר איינעם פון די גרעסטע אויטאריטעטען און אויסערליכע אנ געלעגנהייטען אין ענגלאנד. די איצטיגע עפענטליכע דעבאטע איז געווען א פרוב: זאלען זיך די ביידע קעמפענדע צדדים אין פאלעסטינא, די יודען און אראבער, פריינדליך זיך דורכרעדען צווישען זיך. אפשר וועט דערפון קלאר ווערען, וואס זיי ווילען און מען וועט קענען קומען צו א פריידליכען הסכם אין דעם סכסוך אהן ווייטערדיגער בלוט-פערגיסונג און פערשאפטע פיינדשאפט.

קיין באלדיגע קאנקרעטע רעזולטאטען האט מען פון דער ארויסטרעטונג, פערשטעהט זיך, נישט געקאנט דערווארטען גיט ביי אזעלכע אפענע דעבאטען רעדט מען קאנקרעט וועגען א פערשטענדיגונג און גיט ביי אזעלכע פערזאמלונגען זאגען גענגער ארויס די בעדינגונגען, אויף וועלכע זיי וואלטען איינגעגאנגען אויף א שלום. די ערשטע און ווילטיגסטע אויפגאבע פון אזא צוזאמענקומען איז צו שאפען שטימונג פאר שלום דורכ'ן צו-נויפברענגען די געגנער אויף א פריידליכער פלאטפארמע אנשטאט דעם בלוטיגען שלאכטפעלד. דאס אליין האט שוין א שטיקעל מאראלישע ווערט. ווען געגנער שטימען שוין איין זיך דורכצורעדען עפענטליך וועגען זייערע תביעות, איז דאס אליין שוין א סימן, אז עס איז פארהאן לכל הפחות א וואונש, אדער א נויטווענדיגקייט אויפצוהערען דעם בלוטיגען קאמף.

די יודישע שטימונג, וואס זי האט זיך אויסגעדריקט דער אווענד (און דער עולם איז פערשטעהט זיך, געווען הויפט זעכליך א יודישער), איז געווען גאנץ בעשטימט א פרידליכע. קיינמאל איז מיר נאך אזוי קלאר געווען דער פריד-ליכער כאראקטער פון די יודישע מאסען, ווי ביי דעם אווענד. נאך אלעמען, איז דאך די איצטיגע צייט ביי יודען כמעט, ווי א מלחמה-צייט. די בלוטיגע געשעהענישען אין פאלעסטינא זענען גיט גאר גאר און אלעמענס זכרון, נאך זיי האלטען נאך אן ביז דעם איצטיגען טאג. די אראבער פיהרען גאך אן זייער פיינדליכע פראפאגאנדע און פאלעסטינא און אפילו נאך זייערע בלוטיגע מע-שים, און דאך, אין דעם סאמע ברען פון פון דעם אמת'ן מלחמה-צושטאנד, קומט איינער פון די פיהרער פון דעם שונא'ס לאגער אויף א פערזאמלונג פון ס'רוב יודען און פרעזענטירט זייערע טענות און תביעות און ער גיט נאר זי-כער מיט זיין לעבען, נאר ער ווערט אפילו גיט אונטערבראכען מיט א בע-ליידיגענדיגען אויסרוף אדער וועה-גע-שריי. דער פארזיצער פון אווענד האט, קענטיג, מורא געהאט פאר אזעלכע גאנץ נאטירליכע אויסברוכען פון פיי-דענשאפט און ער האט לאנג אפעלירט צום עולם צו זיין טאלעראנט און גע-בען די רעדנער א מעגליכקייט זיך אויס-צורעדען. דאס איז אבער געווען גאנץ איבעריג. איך האב מיט בעוואונדערונג בעטראכט דעם פריינדליכען אויפנעם, וועלכען דער גרויסער יודישער עולם האט געגעבען דעם אראבישען שונא, ווען ער האט זיך אויפגעשטעלט רעדען. יודען האבען ס'רוב אפלאדירט, כדי אים צו דערמוטיגען און צו בעשאפען פאר איהם אנ'אטמאספערע פון „פעיר פלעי" (עהרליכער שפיל).

עס איז איבריג און א יודישער צייטונג מאריך צו זיין וועגען דעם יודישען שטאנדפונקט אין איצטיגען טראגישען ענין. די יודישע טענות און די יודישע פאדערונגען זענען אונז אלעמען גוט בעקאנט און מען דארף זיי דא נישט איי-בער'חזר'ן. עס איז גענוג צו זאגען, אז דער יודישער רעדנער, רעוועריענד פעריל-צווייג, א יונגערמאן, וועלכער איז אפשר איינער פון די ווילטיגסטע שעהן-רעדנער אין ענגלאנד, האט זיי ארויסגעבראכט מיט פיל הארץ און ווירדע. וואס איז ווילטיג פאר אונז און דער פאסירונג, איז די שטעלונג פון דעם צווייטען, דעם אראבישען צד. וואס ווילען זיי ביי דעם איצטיגען מאמענט? וואס זענען זייערע לעצטע טענות? וואס זענען זייערע שטאר-קע און שוואכע ארגומענטען? און וואס זע-נען די בעדינגונגען, אויף וועלכע עס איז מעגליך מיט זיי צו קומען צו א פער-שטענדיגונג?

זשאמאל הוסייני, הגם ער פערנעמט אזא ווילטיגען ארט אין דער אראבישער נאציאנאלער בעוועגונג, איז נישט קיין גו-טער רעדנער. צו רעווערענד פערלצווייג קען מען איהם נישט פערגלייכען. פונ-דעסטוועגען מאכט ער ווייט נישט קיין שלעכטען איינדרוק. גראד זיין הילפלא-זיגקייט און זיין אומבעהאלפנקייט אויף דער פלאטפארמע, געווינט פאר איהם סימפאטיע, ספעציעל ביים יודישן עולם ביי וועמען ראס רחמנות-געפיהל צו הילפלאזיגקייט איז שטארק ענטוויקעלט. דערצו מאכט ער אנ'איינדרוק פון גיי-מיגער עהרליכקייט, אזוי, ווי ער וואלט אליין געווען טיף איבערצייגט אין דעם, וואס ער זאגט. אויב זשאמאל הוסייני איז א טיפישער פארשטעהער פון דער אראבישער נאציאנאלער בעוועגונג, דאן אונטערשיידעט זיך די דאזיגע בעוועגונג זעהר ווייניג פון אונזער איי ניגער נאציאנאלער בעוועגונג.

די טענות פון זשאמאל הוסייני גע-גען יודען און ציוניסטען זענען די זעל-בע וועלכע ווערען איצט טעגליך ארויס-געבראכט ביי די זיצונגען פון דער אונ-טערזוכונגס-קאמיסיע אין פאלעסטינא. ווי עס ווייזט אויס האט הוסייני בפירוש אזוי איינגעארדענט זיין ארויסטריט דא, כדי דער אראבישער צד זאל געהערט ווערען צו איינער און דער זעלבער צייט אין ירושלים און אין לאנדאן. גיט נאר די ארגומענטען, נאר די ווערטער אפי-לו ווערען איצט בענוצט די זעלבע אין פא-לעסטינא ווי ער האט בענוצט דא. אין קורצען בעשטעהען זיי אין דעם: — די אראבער זענען נישט פיינדליך צו יודען, פערקעהרט, זיי האבען שטענדיג גע-לעבט בשלום מיט יודען און ווילען איצט אויך לעבען בשלום מיט זיי. זייער קריוו-דע איז נאר געגען דער באלפור-דעק-לאראציע. און זייער געגנערשאפט צו דער דעקלאראציע נעמט זיך דערפון, וואס די ענגלישע רעגירונג, שטיצענ-דיגנד זיך אויף דער דעקלאראציע זאגט אפ די אראבער און א סך רעכטען, וועל-כע זייערע אנדערע שכנים אראבער האבען און וועלכע זיי וואלטען אויך גע-האט ווען נישט די דעקלאראציע. עס האט און אלגעמיין געמאכט דעם איינדרוק, אזוי ווי די אראבער וואלטען איינגענטליך געהאט זייערע גרעסטע טענות צו דער ענגלישער רעגירונג, נישט צו יודען, נישט מעהר, זיי גלויבען, אז יודען זענען פעראנטווארטליך פאר דער ענגלישער האלטונג און דעריבער קעמפען זיי געגען יודען, נישט געגען די ענגלענדער.

(דאס ווייטערע קומט)

אכטונג „התאחדות" חברים!

היינט מיטוואך 8 א זייגער אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, די פארטזעצונג פון דער חברים-פערזאמלונג געווידמעט די פראבלעמען פון דער 4. לאנד קאנפערענץ פון „התאחדות" אין פוילען בעז'ונדערס די איחוד פראגע. צוליב דער וויכטיגקייט פון דער פערזאמלונג ווערען אלע פארטיי-חברים אויפגעפאדערט אין דער פערזאמלונג זיך צו בעטייליגען.

דער ועד פון „התאחדות אין לאדז

סענסאציאנעלער פראצעס

געגען א ליטווישען געהיים-אגענט, וועלכער טעראריזירט די יודישע בעפעלקערונג.

קאוונא. — דאס קאוונער קרייז-געריכט האט פערהאנדעלט אין ראסיין דעם סענסאציאנעלען פראצעס פונ'ם טיר-ערג-בעריחמטען אגענט פון דער ליטווישער קרימינעלער פאליציי, ה'נאלאטאנישיוס, וועלכער האט אין 1927 און 1928, איבערהויפט באלד נאך דער איבערקעהרעניש פון 17. דעצעמבער אומגליקליך געמאכט דורך זיינע פאל-שע מסירות זעהר פיל מענשען און טע-ראריזירט די גאנצע ארטיגע בעפעלקע-רונג.

„לעמוואס זשוגיאס" דערצעהלט וועגען איהם: א דאנק זיין טעטיגקייט זע-נען אין 1927 יאהר ארעסטירט געווא-רען פיל פערזאנען און עס זענען גע-שאפען געווארען פאליטישע פראצעסען. פיל מענשען זענען ארויסגעשיקט געווא-רען אין ווארענער קאנצענטראציע-לא-גער. ביים בעהאנדלען און הויכען טרי-בונאל א רייהע פראצעסען, וואס ער האט פערפיהרט, איז קלאר געווארען, אז נא-לאטאנישיוס פלעגט די ארעסטירטע שלא-גען, ער פלעגט נעמען שוחד און פלעגט ספעציעל ארעסטירען אומשולדיגע מענ-שען, כדי צו בעקומען פון זיי אויסקויף געלד.

אין געריכט זענען אויפגעקלערט גע-ווארען פיל „שעהנע מעשים" פון דעם דאזיגען העלד. ביים נעמען שוחד האָ-בען מיטגעהאלפען די יודישע פאָ-פאלק ליבמער, וועלכע האבען מיט נאלאטאני-שיוס'ן געוואוינט און איין הויף. דער אגענט, אדער זיין פרוי פלעגען אוועק-געהן צו ליבמער'ן, און מעלדען פאר וואס סער סומע דער ארעסטירטער קען בע-פרייט ווערען. ליבמער, אדער זיין פרוי פלעגען דאן אוועקגעהן צו די קרובים פון ארעסטירטען און פלעגען צורייבען צו געבען די געפאדערטע סומע. דאס געלד פלעגען זיי אפגעבען דעם אגענט און דער ארעסטירטער פלעגט בעפרייט ווערען. די צייטונג ברענגט אויף עטליכע ביישפילען, ווי אזוי מען פלעגט די שוחד נעמען: מען האט ארעסטירט די ברי-דער נאר און א געוויסען אבא יורא-סקי און מען האט זיי געדראהט א-יים צושיקען קיין שאוול, אויב זיי וועלען נישט געבען 11000 ליט. די יודען האבען אויס מורא פאר צרות דעם סכום איינ-געטראגען.

קיין ראסיין איז געקומען פון קאוונע צו קרובים די פרוילין ג. מעקלער. זי האט אבער פערגעסען דעם פאס. נא-לאטאנישיוס, דערוויסט זיך וועגען דעם און ער ארעסטירט איהר. דער פא-טער איהרער קומט פון קאוונע מיט איהר פאס. עס איז אבער געווען זונטאג, מען רעט איהם די „פערמיטלער" ליב-מער, אלס „גוטע בעקאנטע" פון אגענט, אז היינט נעמט דער אגענט נישט אן, נאר אויב מען וועט איהם געבען 1000 ליט. וועט די טאכטער בעפרייט ווערען. אין געגענפאל, וועט זי נאך היינט אפ-געפיהרט קיין שאוול. מעקלער האט זיך געדונגען און גע'פועל'ט, מען זאל זיין טאכטער בעפרייען פאר 500 ליט. ישראל כווידאן האט פאר'ן בעפרייען איהם געגעבען 500 ליט. משה מארקאווימש איז בעפרייט געווארען פאר 50 ליט (מען האט געבעטען 200), י. קאר-בעל — פאר 50 ליט, צ. שוסטער — פאר 75 ליט א. אז. וו.

פרוילין שיינע ראזענבלום איז אוועק געפאהרען פון ראסיין צו א ברודער. די פערמיטלערס ליבמער און זיין פרוי האבען פערשריבען א קלאגע; אז תיכף ווי זי וועט קומען צוריק קיין ראסיין וועט מען איהר ארעסטירען. — אויב די עלטערן וועלען אבער געבען נאלאטאני-שען 200 ליט, וועט מען איהר נישט טשע-פען. 100 ליט האבען די עלטערן גע-געבען.

דער קאוונער קרייז-געריכט האט נאלאטאנישיוס'ן פערמשפט צו דריי יאהר טורמע.

— פאר אונז זענען די דערגייכטע פאקטען א סך חילוקן, ווי דער אור-טייל פון געריכט. די פאקטען בעווייזען אמביעסטען דעם טרויעריגען מצב פון דער יודישער בעפעלקערונג און די קלע-נערע ליטווישע שטעטלעך, וואו א זא סוואוטש האט לאנג געקענט מע-אר זירען א שטעטעל און די איינוואוינער האבען זיך פלו נישט געהאט קיין מוט זיך צו בעקלאגען.

8-טונגו!

דאס

לאדזער טאגעבלאט

בעקומט מען טעגליך 6 א זייגער פריה

אין אלע פאהז-קיאסקען

„רוך"

(„Ruch")

אדזשער קאמערשאל-טעאטער

„ארט"

אלעע 1-טער מאי 2

(פריהער ענגלישער זאל)

קינסטלערישער לייטער: משה בראדערזאן

דירעקציע: יוסף סטרוגאטש.

קאמפאזיטאר: דוד בייגעלמאן

היינט, מיטוואך 2 פארשטעלונגען

פון נייעם פראגראם

א. נ. קוים

מיט צרות

אנהויב 7 און 9.30 אווענד.

די קאסע איז אפען פון 11—1

און פון 5 אין אווענט

יודיש אין סיים

פון ש. י. סטופניצקי

דער סיים, ווי בכלל די העכסטע גע-זעצגעבענדע אנשטאלטען, זענען זעהר דע, מאקראטיש. כדי צו זיין א דעפוטאט אין פיאסק מוז מען קענען פויליש, כדי ארייננעלאזט צו ווערען אלס עמיגראנט קיין אמעריקא, קאנאדע, אויסטראליען מוז מען קענען לייענען און שרייבען. אין איינגיגע לענדער מוז מען זיך פרי-העהר לאזען אונטערזוכען פון א דאקטאר און האבען א ציינגנים, אז מען איז פיזיש און גייסטיג געזונד. נור אויף צו זיין א דעפוטאט דארף מען גארנישט האבען, מען מעג זיין אנ'אלפאבעט, מען מעג נישט קענען לייענען, נישט שרייבען און קיין שפראך, מען מעג אפילו זיין נישט גאנץ ביים זינען און א דעפו-טאט קען מען פונדעסטוועגען זיין. ווען מען האט אמאל געפרעגט, פאר וואס עס פאדערט זיך נישט כאטש א ציינגנים, אז מען איז גייסטיג נארמאל? האט מען גענטפערט, אז אויב מען זאל דארפען אזא ציינגנים, וואלטען אלע דעפוטאטען פון די פארלאמענטען געמוזט ארויס, ווייל וועלכער נארמאלער מענש זעצט זיך עס אוועק אויף א בענקעל אויף יאהרען לאנג און נעהמט בעזארגען די וועלט?...

דער ענין באלוסיק איז טאקע פאר'ן נארמאלען מענש, וועלכער איז נישט געשטראפט מיט דעם חולאת. בשום נים צו פערשטעהן די ראל פון געשוואוירענע אמאזיציאנערען. די, וואס זאגען שטענ-דיג און צו אלץ: „ניין"! אזא איינער פיהלט זיך אפשר גאנץ גוט אין דער ראל, ווייל ער זאגט די בריימע דעה, מישט זיך אין אלץ און עס ארט איהם נישט, וואס קיינער רעכענט זיך מיט איהם נישט. איהם ארט אפילו נישט, וואס קיינער פערשטעהט נישט, וואס ער רעדט. ער האלט זיך טאקע גוט. אבער וואס זאגט די וועלט דערצו?

ווער געדענקט נישט, וואס עס האט זיך געטאן אין אמאליגען עסטרייכישען פארלאמענט מיט די אבאזיציאנעלע רע-דעס? פלוצלונג איז ארויף אויף דער טריבונע א טשעכיש ערדעפוטאט און האט אפגעהאקט 2 שעה א רעדע אויף טשעכיש. עס האט איהם נישט געארט, וואס די רעדע ווערט נישט סטענאגרא-פירט, וואס דער פרעזעס הערט איהם נישט און קיינער פערשטעהט איהם נישט; עס האט איהם נישט געארט, ווייל ער האט נישט גערעדט צום עולם נור צו דער וואנד, צו דער גאס דארט ערגעץ ווייט אין טשעכיען.

היינט איז נישטא מעהר קיין עסט-רייך, נישטא מעהר קיין בבל מיט דער שפראכען-פערמישונג. היינט רעדט מען אין די פארלאמענטען די שפראך פון דער מלוכה. אויב אין דער מלוכה זענען אנערקענט איינגע שפראכען, ווי למשל, אין לעטלאנד רעדט מען אין פארלא-מענט אויף אלע דריי שפראכען: לעטיש, רוסיש און דייטש. און מיר שיינט, אז לעטיש רעדט מען צום ווענגסטען, אז נינסטענס האט מען אין די ערשטע יאה-רען, ווען קיינער האט כמעט די שפראך ניש טגעקענט, גערעדט מעהר די צוויי אנדערע שפראכען. פון די פינף יודישע דעפוטאטען, וואס זי צען אין לעטישען סיים רעדט נור איינער לעטיש; צוויי רעדען דייטש און צוויי רעדען רוסיש. דאס זעלבע קומט אויך פאר ביי די אנ-דערע מיעוטים. און נישט נור אין די נייע מלוכות קומט עס פאר, אויך אין שווייצארישען פארלאמענט רעדט מען אויף דריי שפראכען: דייטש, פראנצוי-זיש און איטאליעניש. איינמאל ערקאנט איז, אז דארט ווערען די רעדעס נישט איבערזעצט מען ווייס אלע. אז אלע רעדן איבערזעצט פערשטעהן די דריי שפראכען.

מיר זעהען, אז די שפראכען-צומישונג האט זיך נאך נישט אפגעטאן פון פאר-לאמענטען לעבען. היינט, ווען איך ג"י רעדט אין רוסישע דייטש, אדער רוסיש, האט ער דערביי נישט קיין כונה צו דעמאנסטרי-רען, ער רעדט בשוט אויף דער שפראך וואס איז לייכטער און וואס אלע דעפו-טאטען פערשטעהען.

אין פוילישען סיים איז לויט'ן רעגו-לאמין דערלויבט נור איין שפראך, די פוילישע. און דאס איז גאנץ נאטירליך: די שפראכען פון די מינדערהייטען, אויסער דייטש, זענען אזעלכע, וואס לויט דער היסטארישער ענטוויקלונג, זענען זיי נישט פערשטענדליך און נישט בע-קאנט דער גרעסטער מעהרהייט פון דער בעפעלקערונג. אויב ביי אונז זאל ארויס געהן א ווייס-רוס אדער א ליטווינער און זאל אפקלאפען א רעדע אויף זיין לשון, וועט איהם קיינער, אויסער זיין קלוב און אפשר נאך א פאר דעפוטאטען פון זיין געגענד, בשום נישט פערשטעהן, עס וועט נאך האבען ווייניגער טעם ווי א אמאליגע טשעכישע רעדע אין עסט-רייכישען פארלאמענט, ווייל טשעכיש איז דאך נישט ווייט רוסיש. עס איז דאך פאר א אייראפעאישע שפראך מיט

(ענדע זייט 5)

לאדזשער כראניק

כשרות-אינספעקציע איבער די לאדזשער יאטקעס

(:) הרב ר׳ יאסעל פײַנער און דער ניסט-עטשאטאווע מורה-הוראה ר׳ זעליג ראזענשטײַן, אין דער בעגלייטונג פֿון ה׳ יבמ-משגיח הרב ר׳ חיים-אלעזר זינגער האבען נעכטן דורכגעפֿירט די ערשטע אינספעקציע איבער די „געמישטע" יאטקעס.

די אינספעקציע וועט געפֿירט ווערען נאך איניגע טעג.

קופאן № 90
אויף אומזיסטע יורידישע עצות.
דער בעזיצער פֿון׳ם דאזיגען קופאן קאן בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ׳ן יורי-קאנסול פֿון אונזער רעדאקציע.
גילטיג היינט מיטוואך, דעם 25 דעצעמבער פֿון 8—9 אוו.

וואס הייסט איבערנעמען א געשעפֿט, און ווען איז דער איבערנעמער פֿעראנטווארטליך פֿאר די שטייער-חובות?

וויכטיג פֿאר סוחרים אין דער איצטיגער צייט

אין א קאנקרעטען פֿאל, האט דער העכסטער אדמיניסטראטיווער טריבונאל ארויסגעטראגען אן׳אורטייל וועגען פֿעלענע שטייערן. דער אורטייל איז א פרעצעדענס און וועגען דעם איז כדאי אויפֿמערקזאם צו מאכען די ברייטע קרייזען פֿון די שטייער-צאהלער, וואס האבען אין דער איצטיגער שווערער צייט זיך אפצוזאגען פֿון שטייער-חובות.

דער אורטייל קלינגט אזוי:

„דאס ארויפֿלעגען אן׳ארעסט אויף סחורות, וואס געהערען צו איינעם, וואס דינגט א לאדען לאקאל, פֿאר פֿעלענע שטייערן, איז אונבערעכטיגט, ווייל דער נייער בעל-הבית פֿון לאדענען לאקאל איז ניט פֿערפֿליכטעט צו בעצאהלען די חובות פֿון פֿריהערדיגען לאקאל-איינגענטימער; ממילא דארף דער נייער בעזיצער פֿון לאקאל ניט בעצאהלען די פֿערלעגענע שטייער-חובות פֿון פֿריהערדיגען בעזיצער פֿון דעם זעלבען געשעפֿטס-לאקאל, און דאס אפילו אין די פֿאלען, ווען דער נייער בעזיצער פֿון דעם איינענעם לאקאל פֿערנעמט זיך מיט דער זעלבער בראנזשע, וואס דער פֿריהערדיגער אונטערנעמער און ער האט אויך די זעלבע קליענטור".

אין זין פֿון ארטיקעל 92 פֿון אויסטאוו וועגען אומזאץ-שטייער האט די פֿינאנץ-מאכט די בכורה, ביי [illegible], איהרע שטייער-חובות, אויף דער בעוועגליכען פֿערמעגען פֿון שטייער-צאהלער. די דאזיגע פּריווילעגיע פֿון דער שטייער-מאכט איז, הייסט עס, נוגע נאר בעוועגליכע זאכען פֿון שטייער-בעל-חוב. נאר מיט׳ן מאמענט, ווען די בעטרעפֿענדע אונטערנעמונג געהט אדי-בער צו אן׳אנדער בעל-הבית, איז דער נייער בעזיצער פֿון געשעפֿט נאך פֿעראנטווארטליך פֿאר די ניט-בעצאהלטע שטייערן פֿון פֿריהערדיגען געשעפֿטס-איינגענטימער. מיט׳ן בעגריף „איבערנעהמען דאס געשעפֿט", מיינט מען ניט בלויז דעם לאקאל, נאר אויך די סחורות פֿון פֿריהערדיגען אונטערנעמער, זיינע חובות א. ד. ג. אויב דער נייער בעזיצער נעמט איבער בלויז דעם לאקאל, און ניט די סחורות א. א. וו. קאן ניט זיין קיין רייד וועגען דעם אז דער נייער בעל-הבית פֿון געשעפֿט לאקאל זאל זיין פֿעראנטווארטליך פֿאר יענעמ׳ס שטייער-חובות.

דער קאמף ארום באנקראט פֿון אקציען-געזעלשאפֿט „קעסטענבערג"

(—) מיט א חודש צוריק האט דאס לאדזשער האנדעלס-געריכט אפגעזאגט צו בעשטעטיגען דעם רעגולאציע-אפמאך צווישען דער גרויסער טעקסטיל-אינדוסטריע-פֿירמע יאקוב קעסטענבערג און איהרע קרעדיטארען. דאס געריכט האט איצט פֿערעפֿענטליכט די מאטיווען פֿון אט דעם אפזאג. די אדוואקאטען, וואס רעפרעזענטירען די תביעות פֿון צוויי ענגלישע פֿירמעס, האבען ווידער דערלאנגט אן׳אפעלאציע געגען אורטייל.

עס שטעלט זיך ארויס, אז דאס געריכט האט קאנסטאטירט די רעכט פֿון די פֿערזאנען, וועלכע האבען אונבערעגנעבען דעם געריכט דעם רעגולאציע-פראיעקט. די דאזיגע פֿערזאנען זאלען, הייסט עס, ניט האבען קיין לעגיטימע רעכט דערצו. דעם אפמאך האבען אפגעגעבען צום בעשטעטיגען 4 מיטגלידער פֿון דער באנקראטירטער געזעלשאפֿט, וועלכע האט נאכ׳ן טערמין פֿון באנקראט ניט בעזעסען איהר צוזאמענשטעל, צוליב וואס די בעטרעפֿענדע פֿערזאנען האבען שוין ניט געקענט רעפרעזענטירען די באנקראטירטע אקציען-געזעלשאפֿט. דאס געריכט געהט דערביי ארויס פֿון דער הנחה, אז דאס בעשטימען „אן׳אופֿדלאשטש" פֿאר אקציען-געזעלשאפֿט קאן ניט שטערן אין דער נארמאלער עקזיסטענץ פֿון דער פֿערוואלטונג ביי דער געזעלשאפֿט, וועלכע קאן זיין בעגרענעצט אין איהר טעטיגקייט, אבער עקזיסטירען מוז זי, ווארום די פֿערוואלטונג איז א יורישער. דאס געריכט געהט אויך ארויס פֿון שטאנדפונקט, אז א רעגולאציע-אפמאך מוז אקצעפטירט ווערען דורך דער אלגעמיינער פֿערזאמלונג פֿון די אקציאנערען.

די אפעלאציע-אנקלאגע ווייזט אן בעיקר אויף דעם, אז דאס לאדזשער האנדעלס-געריכט האט אויף אן׳אונבערעכטיגטען אופֿן אפגעווארפֿען די ביטע צו בעשטעטיגען דעם רעגולאציע-אפמאך, פֿאר וועלכען עס האבען זיך ארויסגעזאגט 53 קרעדיטארען, וואס רעפרעזענטירען לערך 2 מיליאן זל., בעת געגען דער רעגולאציע-אפמאך זענען פֿערהאן קוים 7 קרעדיטארען, וועלכע פֿערטרעטען א סומע פֿון 1400 זל. אדער 1 פראצענט פֿון די אלגעמיינע חובות פֿון דער באנקראטירטע פֿירמע.

פֿון האנדעלס-געריכט

באנקראטען און „נאדזארען"

דאס לאדזשער האנדעלס-געריכט האט געשטעלט אונטער אן׳אופֿדלאשטש די פֿירמע י. ח. ווערדינגער פֿון פּיעטריקאווער 39. ווערדינגער, וועלכער פֿיהרט א האנדעל מיט גארן, האט געקויפֿט סחורה ביי מ. ש. באהאריער, איהם געגעבען רעכנונג און וועקסלען אויף 18000 זל., און די וועקסלען זענען נאכדעם געגאנגען צום פראטעסט. דערביי האט ער זיך אויסבעהאלטען פֿון די קרעדיטארען, וועלכע ער איז שולדיג געוועזען אפֿען 936 דאלאר. אלס קוראטאר איז בעשטימט געווארען אדוו. גוימארק, ריכטער קאמיסאר — סט. האמבורג. ווערדינגער ווערט געשטעלט אונטער פּאליציאישער אויפֿזיכט.

אלס באנקראט איז אויך ערקלערט געווארען די פֿירמע מ. אמזעל פֿון נאוואמיעסקא-גאס 18. דער אקטיוו בעטרעפֿט איצט 141,574 זל., אזא סומע בעטרעפֿט אויך דער פאסיוו.

דאס האנדעלס-געריכט האט בעשטעטיגט א רעגולירונגס-אפמאך צווישען דער געפֿאלענער פֿירמע פֿון יוסף הוישפיגעל (פעפער גאס 4) און דער פֿירמע „קאנטינענטאל", וועלכע איז מסכים צו נעמען פֿאר איהר חוב פֿון 9.900 זל. נאר 50 פראצענט, צאהלבאר אלס ערשטע ראטע 890 זל. און אלע וואך צו 60 זל. ביז׳ן 5 יאנואר 1930.

דער פֿירמע „אונזווערזאל מאגאזין" פֿון הלל שיינפֿינקעל איז פֿערלענגערט געווארען צום צווייטען און לעצטען מאל דער געריכטס-אויפֿזיכט אויף 3 חדשים.

אין די לעצטע 5 חדשים האט די דאזיגע פֿירמע בעצאהלט 41,064 זל. אפֿענע חובות, 15,611 זל. האט זי אויסגעגעבען אויף שטייער און אויסלייזען פראטעסטען.

אין האנדעלס-געריכט זענען איינגעקלאגען ביטעס וועגען „נאדזארען" פֿון דער פֿירמע „ניידלער און ליפמאן" (פּיעטריקאווער 59) און פֿון „חנה רייזעל עם שטיין", אפטייק-סקלאד אויף זשגאזשסקא 5.

פֿערזאמלונג פֿון „אוקסיליום אקאדעמיקום יודאיקום"

ד״ר שיפער קומט צו דער פֿערזאמלונג.

(:) דעם 1. יאנואר 1930 וועט אין לאקאל פֿון לאדזשער „טאז" (אנדזשעיא 1) פֿארקומען אן׳עקסטרא-פֿערזאמלונג, געווידמעט דער טעטיגקייט פֿון לאדזשער אפטיילונג פֿון דער געזעלשאפֿט „אויקסיליום אקאדעמיקום יודאיקום" און דער יודישער אקאדעמישער הײם אין ווארשא. צו דער פֿערזאמלונג קומט פֿון ווארשא ד״ר יצחק שיפער, אלס דעלעגירטער מצד דער פֿערוואלטונג פֿון דער אקאדעמישער הײם.

אונטערערדישע טעלעפֿאן-ליניע לאדז—ווארשא ווערט פֿערענדיגט

ווי בעוואוסט, ווערט פֿערלעגט אן׳אונטערערדישער טעלעפֿאנישער קאבעל צווישען לאדז און ווארשא. די ארבייטען זענען כמעט שוין פֿערענדיגט. אין דער ערשטער העלפֿט פֿון 1930 וועט די אונטערערדישע טעלעפֿאן-ליניע לאדז—ווארשא שוין ווערען געעפֿענט. אויף אזא אופֿן וועט לאדז בעקומען טעלעפֿאנישע פֿערבינדונגען מיט ווארשא אויף 25 ליניעס. איצט דארפֿען נאך אויפֿגעבויט ווערען פֿערשטארקונגס-פונקטען אין ווארשא, לאדז און אין סאכאטשאוו, גלאוונא.

אז די גרויסע טעלעפֿאן-ליניע צווישען לאדז און ווארשא וועט געעפֿענט ווערען וועלען זיך אנהויבען די ארבייטען ביים לעגען דעם אונטערערדישען טעלעפֿאן-קאבעל אויף דער ליניע לאדז — קאטאוויץ.

יודיש טעאטער אין פֿילהארמאניע זאל — נארוטאוויטש 20 —
אונטער דער לייטונג פֿון א. בעזמאן
גאסטראלען פֿון די בעליבטע ארטיסטען בערטא זאסלאווסקא שלמה הערשקאוויטש און לעאן געטליבערמאן
היינט, מיטוואך 4 אזייגער נאכמיטאג צו ביליגע פּרייזען
דער גאלדענער שדוך
אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פֿון מ. שווארץ
הויפּט-ראלען: ליזא—זאסלאווסקא דעיו—געטליבערמאן פֿיליפּ—הערשקאוויטש
היינט, מיטוואך, ד. 25-טען און מארגען דאנערשטאג, ד. 26-טען 9 אזייגער אווענד
פּרעמיערע!!! צום ערשטען מאל אין לאדז פּרעמיערע!!!
דער גרעסטער שלאגער
די גלאקען פֿון סיביר
אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פֿון רייזעלמאן
הויפּט-ראלען לאה—זאסלאווסקא הערשעל—געטליבערמאן סאשקע—הערשקאוויטש אין 3-טען אקט קומט פֿאר א גרויסער קאבארעט עס ווערט געזונגען רוסישע געזאנגס-נומערן. בערטא זאסלאווסקא און ה׳ לייבאוויטש וועלען טאנצען א נייעם טאנץ.
דאנערשטאג, 4 נאכמיטאג צו ביליגע פּרייזען די שטארק בעליבטע פּיעסע
די פֿרוי פֿון גאס
אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פֿון האנס מילער הויפּט-ראלען אנא—זאסלאווסקא פֿערדינאנד—געטליבערמאן פֿראנץ—הערשקאוויטש.
עס נעמט אנטייל לויט א. ב. פֿרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, איידענבערג, באלבירסקי, גוטמאן, האמבורגער, מאכאראווסקי, נייהויז, פאלאנסקי און ראקאח. אדמיניסטראטאר—מ. ארנוואלד, מוזיקאלישע לייטונג—ל. זעלמאן.
בילעטען אויף אלע פֿארשטעלונגען צו בעקומען אין קאסע פֿון פֿילהארמאניע

גרויסער פּראטעסט-מיטינג

געגען די פֿערפֿאלגונגען אויף די ציוניסטען אין סאוויעט-רוסלאנד

ווי מען טיילט אונז מיט, ארדענט איין די ציונ. ארבייטס-פארטיי „התאחדות" שבת צוואוונד א פּראטעסט-מיטינג געגען די רדיפֿות אויף די ציוניסטען אין סאוויעט-רוסלאנד.

ס׳וועלען רעדען די ח״ח דר. אריה טארטאקאווער, מיטגליד פֿון גרויסען ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט, און דר. ז. עלענבערג. דער מיטינג האט ארויסגערופֿען א גרויסען אינטערעס אין אלע ציוניסטישע קרייזען.

א מקוה אויפ׳ן בית-עולם

פֿאר די מתעסקים און קברנים

(:) ווי בעקאנט, איז אויפ׳ן ביתעלמין שטענדיג געווען א מקוה פֿאר די בית-החיים-אנגעשטעלטע. זינט דער דייטשער אקופאציע איז די דאזיגע מקוה א חורבה. איצט האט די קהלה בעשלאסען די מקוה צו רעמאנטירען. אזוי, אז פֿון דער קומענדיגער וואך אן וועלען די בית-החיים-אנגעשטעלטע שוין קאנען געניסען פֿון זייער אייגענער מקוה, וואס איז נויטיג געווען צוליב די סאניטארע בעדינגונגען פֿאר די לעבעדיגע, מיט וועלכע די מתעסקים און קברנים קומען טאג-טעגליך אין בערירונג.

חסרונות פֿון דער אספֿאלטירונג

וועלען בעזייטיגט ווערען ביז... יולי 1930

די שטאטישע קאמיסיע, וואס האט פֿארמעל איבערגענומען די אספֿאלטירונג פֿון פּיעטריקאווער גאס און פֿרייהייטס-פּלאץ, האט פֿעסטגעשטעלט, אז די פֿערשפעטיגונג פֿון טערמין אויסצופֿיהרען די אספֿאלט-ארבייטען איז געשעהן צוליב דער שטערונג פֿון ראד-פֿערקעהר, און מהאי טעמא דארפֿען ערשט אנגעווענדעט ווערען לגבי דער אספֿאלט-געזעלשאפֿט קיין שטראפֿען. וואס שייך די חסרונות, איז געבליבען, אז זיי דארפֿען דורך דער אספֿאלט-געזעלשאפֿט בעזייטיגט ווערען ביז׳ן 1. יולי 1930.

ווי בעוואוסט, איז די דויערהאפֿטיגקייט פֿון אספֿאלט אין לאדז גאראנטירט ביז סוף 1941, ד. ה. אויף גאנצע 12 יאהר.

בראזיליען פֿייערט איהר פֿערציג-יאהריגען פֿרייהייטס-יום-טוב

מיט 40 יאהר צוריק איז אין בראזיליען פֿארגעקומען די „בלוטלאזע רעוואלוציע".—די רעוואלוציאנערן האבען געגעבען דעם קעניג דאן פעדרא 24 שעה צו פֿערלאזען דאס לאנד.—דער קעניג איז געווען א מערקווירדיגער מענש.—די איינוואוינער און דאס קולטור-לעבען פֿון דעם דאזיגען מערקווירדיגען לאנד.

פֿון א. ברענער

בראזיליען פֿייערט איצט דעם 40-יעהריגען געבורטס-טאג פֿון איהר פֿאלקסשער פֿרייהייט. פונקט מיט 40 יאהר צוריק, אין יאהר 1889, איז דארט פֿארגעקומען די היסטאריש-בעריהמטע „בלוטלאזע רעוואלוציע". אין א שעהנעם טאג איז מען געקומען צום קעניג דאן פעדרא דעם צווייטען און מען האט איהם געזאגט, אז מען וויל איהם מעהר ניט האבען און אז אין 24 שעה צייט זאל ער פֿערלאזען דאס לאנד. דער קעניג האט אויף דעם גארניט געענטפֿערט, און איידער די 24 שעה זענען אריבער, איז ער שוין געווען אויף א שיף אויפ׳ן וועג קיין פארטוגאל און ווייט פֿון די גרענעצען פֿון בראזיליען. אין זעלבען טאג האט זיך דאס לאנד ערקלערט אלס א רעפובליק; און שפעטער, ווען די קאנסטיטוציע איז פֿערפֿאסט געווארען, איז דאס לאנד אפֿיציעל פראקלאמירט געווארען אלס „די פֿעראייניגטע שטאטען פֿון בראזיליען".

דאן פעדרא דער צווייטער, דער לעצטער קעניג פֿון בראזיליען האט געשטאמט פֿון דער פארטוגעזישער קעניגליכער פֿאמיליע און איז געווען א מערקווירדיגע פערזענליכקייט. איינער פֿון די אינטעליגענטסטע און ליבעראלסטע מענשען פֿון זיין צייט איז ער געווען שטארק בעליעבט און געשעצט ביים גאנצען פֿאלק. א רעוואלוציאנערע רעפובליקאנער בעוועגונג איז דארטען שוין לאנג רייף געווען, אבער אויס רעספעקט, אויס אכטונג צו זייער קעניג האט מען געווארט מיט דער פֿאליטישער איבערקעהרעניש. דאן פעדרא איז שוין אלט געווען 63 יאהר, ווען ער האט דעם טראהן און דאס לאנד פֿערלאזט. ער האט געקעניגט אין בראזיליען 58 יאהר צייט, זינט ער איז אלט געווען 5 יאהר. האט מען און לאנג געווארט ביז דער קעניג וועט „פֿערמאכען די אויגען", און דאן וועט מען דאס לאנד ערקלערען אלס א רעפובליק. ביי זיין לעבען האט מען איהם דעם צער ניט געוואלט פֿערשאפֿען.

דער קעניג האט אבער אנגעהויבען ווערען אלט און קראנק און אנגעהויבען פֿאהרען קיין אייראפא צו קורירען זיך ביי די דאקטוירים: האט ער אויף זיין ארט בעשטימט זיין טאכטער אלס רעגענטין. דאס האט שוין דאס פֿאלק ניט געוואלט דולדען, און די פֿאליטישע איבערקעהרעניש איז פֿארגעקומען.

עס זענען געווען נאך סיבות, פֿאר וואס מען האט ניט געוואלט מעהר אפּלייגען די איבערקעהרעניש. דאן פעדרא איז געווען מעהר געלערנטער, מעהר וויסענשאפֿטסמאן, ווי פאליטיקער אדער קעניג. ער האט געשטרעבט צו שלום, קולטור, ליבעראליזם. אין לאנד איז געווען אן׳ארמעע מיט אמביציעזע אפֿיצירען. קיין מלחמות האט מען ניט געפֿירט, האבען די אפֿיצירען ניט געהאט קיין געלעגענהייט זיך אויסצוצייכענען. זיי זענען געווען אונצופֿרידען און אונגעדולדיג. אונטער דעם דרוק פֿון די ליבעראלע שטראמונגען וואס האבען זיך איבערגעטראגען איבער אייראפא און אמעריקא, האט דאן פעדרא געשטרעבט צו בעפֿרייען די נעגער-שקלאפֿען, וואס זענען געבראכט געווארען פֿון אפֿריקא, און וואס האבען שווער געארבייט אויף די צוקער-פּלאנטאציעס. אבער די מעכטיגע לאנד-איינגענטימער און פּלאנטאטארען האבען עס ניט געוואלט לאזען און זענען געווען אונצופֿרידען מיט זייער קעניג.

דער קעניג האט זיך אבער ניט אפּגעשטעלט און אנגעהויבען איינציהען די בעפֿרייאונג פֿון די שקלאפֿען בהדרגה: פֿריהער איז פּראקלאמירט געווארען, אז די קינדער, וואס ווערען געבוירען פֿון שקלאפֿען, מוזען זיין פֿריי. דערנאך האט ער פּראקלאמירט, אז שקלאפֿען איבער 60 יאהר אלט, זענען מעהר קיין שקלאפֿען ניט. און ענדליך האט זיין טאכטער, די רעגענטין, אונטערגעשריבען אין 1888 א דעקרעט, וואס שאפֿט אפּ שקלאפֿעריי אינגאנצען. האט דאן די אונצופֿרידענהייט מיט דעם קעניג דערגרייכט די העכסטע מדרגה.

און דאן איז געקומען דער מאמענט, ווען די אינטערעסען פֿון דער אונטערערדישער רעוואלוציאנערער בעוועגונג און די אונצופֿרידענהייט פֿון די לאנד-איינגענטימער און פּלאנטאטארען זענען צוזאמענגעפֿאלען — און די פֿאליטישע איבערקעהרעניש איז פֿארגעקומען.

בראזיליען איז איינע פֿון די מערקווירדיגסטע לענדער אין דער וועלט, און אין א סך פּרטים האט זי צו זיך קיין גלייכען ניט.

בראזיליען איז דאס איינציגע און זעלבסטשטענדיגע לאנד אין דער וועלט, וואס געפֿינט זיך כמעט אינגאנצען אויף דער דרום׳דיגער העלפֿט פֿון ערד-קויל. איהרע סאמע נארדליכסטע גרענעצען ליגען בלויז א פֿאר גראד צו צפֿון פֿון דעם עקוואטאר. און דאס איבריגע געפֿינט זיך צו דרום פֿון דעם עקוואטאר.

דאס לאנד פֿערנעמט א שטח פֿון דריי מיליאן און 275 טויזענד קוואדראט-מייל. און דאס איז מיט 250 טויזענד קוואדראט-מייל מעהר ווי די פֿעראייניגטע שטאטען. ווען מען זאל צו דער טעריטאריע פֿון די פֿעראייניגטע שטאטען צוגעבען א שטיק לאנד פֿיניף מאל אזוי גרויס, ווי דער שטאט ניו-יארק, וואלט זי ערשט דאן געווען אזוי גרויס, ווי בראזיליען. און ניט קוקענדיג דערויף, וואס זי פֿערנעמט אזא ריזיגען שטח, פֿערמאגט זי א בעפֿעלקערונג פֿון קנאפּ 39 מיליאן נפֿשות, ד.ה. א בעפֿעלקערונג, וואס איז דריי מאל קלענער ווי די בעפֿעלקערונג פֿון די פֿעראייניגטע שטאטען.

אין בראזיליען געפֿינט זיך דער גרעסטער טייך אין דער וועלט, און דאס איז דער אמאזאן. צוזאמען מיט דער גרויסער צאהל פֿון טייכען און טייכלעך, וואס פֿאלען אין איהם אריין, שטעלט ער מיט זיך פֿאר א ריזיגע נעץ, וואס האט זיך צושפרייט איבער מעהר ווי א העלפֿט פֿון גאנצען לאנד.

ווייטער צו דרום זענען פֿערהאן נאך א פֿאר סיסטעמען פֿון ווילדע טייכען, וואס פֿערנעהמען א ריזיגען שטיק לאנד.

טייכען זענען די אריגינעלסטע, ביליגסטע און אין א סך פּרטים די בעקוועמסטע מיטלען פֿון פֿערקעהר אין א לאנד. די טייכען-סיסטעמען פֿון בראזיליען שטעלען מיט זיך פֿאר זעהר רייכע געלעגענהייטען פֿאר דער עקאנאמישער און אינדוסטריעלער ענטוויקלונג פֿון לאנד און אויב דאס לאנד האט זיך נאך ניט ענטוויקעלט צו יענער עקאנאמישער און אינדוסטריעלער מדרגה, צו וועלכער זי איז בערעכטיגט לויט איהרע נאטירליכע פֿעהיגקייטען און מעגליכקייטען, זענען אויף דעם פֿערהאן בעזונדערע סיבות. אבער געלעגענהייטען און מעגליכקייטען האט זי ריזיגע.

בראזיליען איז פֿול מיט אומדערשעפּליכע נאטור-אוצרות. זי פֿערמאגט ריזיגע שטיקער לאנד, וואס זענען גוט צוגעפּאסט פֿאר פֿערשידענע פֿארמען פֿון אגריקולטורעלע טעטיגקייט און פֿיה-צוכט. אין בראזיליען קענען וואקסען אלע מינים פֿלאנצען, וואס וואקסען דארטען, פֿלאנצען, וואס וואקסען ניט אין אנדערע לענדער.

פֿיר-פֿינפֿטעל פֿון דער גאנצער קאפֿע, וואס ווערט פֿערברויכט אויף דער וועלט, קומט פֿון בראזיליען. אין איינציגע געגענדען, דער עיקר ארום די גרעניצעסטע טייכען פֿון דעם אמאזאן, וואקסט דער בעסטער באוועל, וואס מען קען פֿערגלייכען מיט דעם באוועל פֿון עגיפּטען. בראזיליען איז דאס צווייטע לאנד אין דער פּראדוקציע פֿון טאבאק. אין איהרע ריזיגע, נישט דורכגאנגבארע און נאך ווייניג אויסגעפֿארשטע וועלדער וואקסען א סך גומי-בוימער. דאס לאנד גיט ארויס איבער 150 טויזענד טאן צוקער א יאהר. זי פּראדוצירט עקספּארטירט א סך געהעלץ און האלץ-פּראדוקטען, קאקאא, נוס, וואל, וואקס און א סך אנדערע פּראדוקטען.

ניט קוקענדיג דערויף, וואס איהרע אגריקולטורעלע געלעגענהייטען זענען ווייט נישט ענטוויקעלט, שיקט זי דאך ארויס פֿון לאנד יעדען יאהר פֿאר איבער 10 מיליאן דאלאר געפֿרוירענע פֿליש און פֿאר איבער 17 מיליאן דאלאר פֿעל. ביים היינטיגען טאג פֿערמאגט זי ארום 75 מיליאן קעפּ פֿון הויזמישע חיות.

אין לאנד האט מען געפֿונען און עס ווערען טיילווייז ענטוויקעלט — אייזען, מארגאנעץ, קופּער, אויל, גאלד, דימענטען און אנדערע מעטאלען, מינעראלען און אידעלע-שטיינער.

נאך א ריזיגער פּאטענציעלער קוואל פֿון נאטור-רייכטימער פֿון לאנד זענען איהרע וואסער-פֿאלען. בראזיליען פֿערמאגט די גרעסטע און גראנדיעזסטע וואסער-פֿאלען אין דער וועלט און די גרעסטע אין צאהל. ביז איצטער זענען שוין דארטען ענטדעקט געווארען 378 וואסער-פֿאלען. ארום 150 פֿון זיי האט מען טיילווייז אויסגעמאסטען און אויסגערעכנט, אז זיי קענען ענטוויקלען ארום 50 מיליאן פֿערדען קראפֿט ענערגיע אין פֿארם פֿון עלעקטריציטעט. אחוץ ווערען נישט אריינגערעכענט צעהנדליגער קלענערע וואסער-פֿאלען, וואס קאנען ענטוויקלען צו עטליכע טויזענד פֿערדען קראפֿט ענערגיע.

איינגעארטיג איז דאס פֿאלק פֿון בראזיליען. די ערשטע ווייסע מענשען, וואס האבען דאס לאנד פֿערכאפּט און זיך דארטען בעזעצט, זענען געווען פּארטוגעזער, און דער צייט, ווען די שפּראך אין אלע צענטראל- און דרום-אמעריקאנער לענדער איז שפּאניש, איז די הערשענדע רעליגיע איז קאטוילייש, כאטש אפֿיציעל איז די קירך אפגעטיילט פֿון דער רעגירונג און עס הערשט דארטען א פֿולשטענדיגע רעליגיעזע פֿרייהייט.

די ערשטע פּארטוגעזער זענען אהין געקומען אהן זייערע פֿרויען און האבען נאך זיך גענומען ווייבער פֿון צווישען די ארטיגע אינדיאנער. דערנאך האט מען

(ענדע—זעט 6)

צו די שלושים פון ר' סנדר דישקין ז"ל

היינט, מיטוואך, זענען די שלושים פון בעוואוסטען נדבן ר' סענדער דישקין זצ"ל.

דער נפטר איז געווען א יוד מיט גרויסע מעלות, ראשית א גוטער פאבריקאנט. זיינע אויסארבייטונגען האבען א שם אין דער וועלט; דאן אלס ערליכער מאן, אויב מ'וועט איהם פרעגען עסקת באמונה? קענען מיר עדות זאגען, אז יא, ער איז געווען פון די נעצעהלטע ערליכע מענשען אין לאדז, וואס מ'קען זיי קוים אויסרעכענען אויף איין האנד, וואס האבען מקדש השם געווען רערמיט, וואס זיי האבען נאכגעצאהלט "ענגלירטע און מיאש'דיגע חובות.

ער איז געווען א גוטער ליבליכער פאטער דערמיט, וואס ער האט פאר זיינע טעכטער געזוכט און געפינען מצנער בני תורות. ער האט בכלל ליב געהאט תורה און לומדים, ער האט געגריינדעט און אויסגעהאלטען די ישיבה "תורת חסד" אויפ'ן אייגענעם חשבון. אויף אזעלכע לייט זאגט די גמרא, כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשכינה.

א לב טוב איז ער געווען און מיטגליד אין כמעט אלע צדקה-חברות און געגעבען נדבות מיט א פולערברייטער האנד, און איינגעפרעגט ביי זיינע קינדער און אייניקלעך נאכצוגעהן אין זיינע דרכים.

אמ'ליבסטען און אמטייערסטען איז ביי איהם געווען די ישיבה "תורת חסד" און דער מחסה לזקנים. פאר'ן אוועקפאהרען האט ער געשטיפטעט 2 בעטען אין בית מחסה לזקנים פאר זיך און זיין פרוי אסתר שרה ע"ה און פאר די ביידע אינסטיטוציעס האט ער איבערגעלאזען סובסידיעס.

היינט אוונד 6 א זייגער ווערט געמאכט אין זקנים הויז (פאמארסקא 56) הזכרות על שמם און צוגלייך ווערען די געטען איינגעוועהט אזוי, אז זייערע נעמען וועלען בלייבען אומפערגעסליך.

ב. א. גליקסמאן.

—0—

נדבות

צום אנדענקען פון פערשטארבענעם אלעקסאנדער ראדזשישעווסקי, פראקורענט פון דער פירמע "עמיל וויקע" איז געזאמעלט געווארען צווישען די קאלעגען 40 זל. לטובת דעם יתומים-הויז, זגערזשער 40. דאס געלד, וואס איז איינגעצאהלט געווארען דורך ה' יטער איז איבערגעגעבען אין אדמיניסטראציע פון "לאדזער טאגעבלאט".

לעזט און אבאנירט

— דאס —

"לאדזער טאגעבלאט"

לאדזער יודישער שניידער צווינגט זיין פרוי צו פראסטיטוציע

בע'גנב'עט און פערקויפט זי אין א ווארשעווער הייזעל אריין

גרוילענדע איבערלעבענישען פון א פראווינצער יודיש מיידעל

פון פינסטערן לאדזשער תהום איז איצט אויפגעשווממען פאר אונז א געשיכטע פון ווילדער צולאזענקייט, וואס האט ארומגענומען און אוהרע צוואנגען צוויי יונגע מענשען, וועמענס לעבען עס איז אזוי פערפלאנטערט, געהיימניספול און סענסאציאנעל, אז מען האט דא א קאפיטעל פון אן'אוואנטוריסטיש - קרימינעלען פילם:

עס איז א געשיכטע פון א לאדזער קינד, וואס האט געוואלט אנהויבען גוט און האט זיך פערפלאנטערט נאר-גאר בייטער.

כדי נישט מאריך צו זיין, וועלען מיר אנהויבען אונזער געשיכטע אויף אזא אופן:

אין שטעטעל פושערבאזש, נים ווייט פון לאדז, וואוינט א יודישער דארפסגעהער יאנקעל-שמואל קושעמין. מיט 10 יאהר צוריק איז געשטארבען זיין ווייב. די דערוואקסענע קינדער זענען זיך צופאהרען אין דער פרעמד. צוויי זיהן האבען חתונה געהאט. 3 מיידלעך זענען געקומען קיין לאדז, וואו זיי האבען זיך געשטעלט ארבייטען. די יונגסטע פון די דריי פושערבאזשער מיידלעך פראניא קושעמיען, וועלכע איז אין דער היים נישט געווען קיין לייט, האט אויך אין לאדז נישט גוט זיך געפיהרט. ממילא האבען זיך און לאדז שוין אפגעפינען שלעכטע פארשוינען, וועלכע האבען דאס לעבעלוזונגע מיידעל ארייננעשלעפט אין דער נעץ פון אויסגעלאסענקייט. זי האט אנגעהויבען וועכען פרעמד פאר די איינענע שוועסטער און ברידער און האט זיך געדונגען בעזונדערע דירות, וואו זי האט אנגעהויבען פערקויפען איהר יונגען קערפער לטובת די גע'שמד'טע העלזער פון "אלפאנסען" פון צייט צו צייט האט זי געענדערט איהר וואוינארט, ביז זי האט זיך ארויבערגעקליבען אויף פעטריקאווער 180. דארט האט זי זיך בעקענט מיט א שכן, א יונגען דאמען-שניידער, שמואל טולשערער וועלכער האט זיך פערליבט אין איהר. ער האט אנגעהויבען שמועסען מיט איהר וועגען חתונה-האבען. איהר האט זיך אבער נישט געגלוסט ארויסצוקריכען פון זומפ, און זי האט דעם יונגענמאן אפגעשטויסען. דער לאדזשער בחור איז אבער נישט אפגעשטאנען: ער מוז מיט איהר חתונה האבען, ער וועט זי ארויסנעמען פון דעם שמוץ, אויב נישט וועט ער בעגעהן זעלבסטמארד. דאס האט געווירקט; די גאסען-פרוי איז געווארען דאס ווייב פון ארענטליכען שניידער. צו זייער חתונה זענען געקומען דער פלה'ס אלע קרובים, ווייל עס איז געווען פאר זיי א פרייד, וואס זי האט חרטה געהאט און א סוף געמאכט צו איהר פינסטערער פערגאנגענהייט. אין נער גאר, דער אלטער טאטע פראניא'ס, האט גוט געוואלט קומען צו דער חתונה. די טאכטער איז געווען דער שאנדפלעק אויף זיין רוקען.

אפיעהוליעט אויף דער חתונה און מ'האט דערוואַרט אז ס'וועט זיין גוט. הויבט זיך גאר אן א פערקעהרט שפיל. שמואל טולשערער האט אין א פאר וואכען ארום געצוואונגען זיין פרוי, זי זאל ארויס אין גאס ארבייטען "אויפ'ן פערדינסט". פראניא האט געוויינט און געקלאגט. זי איז גליקליך, וואס זי האט זיך שוין בעפרייט פון דעם שאנד-לעבען און דא צווינגט זי הערצו גאר דער אייגענער מאן. זי האט זיך געווענדעט נאך הילף צו דער גאנצער משפחה און מען האט צו דער שענדליכער האנדלונג פון מאן נישט געוואלט דערלאזען. נישט קאנענדיג בייקומען אלעמענס ווידערשטאנד, האט ער צוגענומען ביי דער פרוי א ברילאנטענעם רינג פאר 300 דאלאר און אנדערע ווערט-זאכען און איז נעלם געווארען...

בלייבענדיג אהן מיטלען צום לעבען, האט ראניא פערקויפט איהר וואוינונג האפענדיג צו קענען אוועקפאהרען קיין פאריז. דאס געלד אויף די רייזע-פאפירען האט זי אוועקגעגעבען א "מאכער", וועלכער איז אונצווישען געשטארבען.

ווידער איז פראניא געבליבען שטעהן פאר'ן אפגרונד, א נידערגעשלאגענע און הילפלאזע.

שמואל טולשערער, דער אנטלאפענער מאן, האט דערווייל זיך צוריקגעקעהרט צו זיין ווייבעל, זיך ענטשולדיגט פאר איהר צוליב זיין פערטאָלעוועט דאס געלד און די ווערט-זאכען און צוגעזאגט צו זיין פון איצט אן גוט און פרום. דער פארשוין האט נאך געבעטען ביי זיין קרבן, זי זאל מספים זיין מיט איהם זיך ארויבערצוציהען קיין ווארשא

ווידער אמאל איז פראניא קושעמיען בעגאנגען א לעבענסלעבוזונגען שריט. זי האט זיך געלאזט צורעדען צו בעזעצען זיך אין ווארשא, וואו איהר "מאן" האט געהאט צוגעגרייט א "הייזעל" אויף פושוריגעק 13. אריינקומענדיג און איז נייער "וואוינונג" אין ווארשא האט זי זיך ערשט איבערצייגט, וואו זי איז אין דער וועלט. זי האט געפרובט אנטלויפען. ראפינירטע אלפאנסען האבען איר אבער פערשטעלט דעם וועג, מ'האט זי געהיטען אויף שריט און טריט און — מ'האט זי געצוואונגען צו אויסנוצען מענקיינט. זי האט אפגעשטויסען פון זיך די "געסט", אבער דער "מאן" און זיינע צוהעלפערס האבען איהר געטראָהט מיט'ן טויט, אויב זי וועט נישט פאלגען.

איהרע צרות אין דער נייער "היים" זענען געווען אזוי גרוילענד, אז זי האט געמוזט זוכען רעטונג ביי קרובים, וועלכע האבען זי אבער געהאסט. זי האט צעווייסען נעמען וועגען איהר לאגע א ברודער איהרען, וועלכער וואוינט איז לאדז אויף פאָרזשעטשנא גאס. דער ברודער איז באלד געפאהרען קיין ווארשא, אויפגעזוכט די אומגליקליכע שוועסטער, אבער וועגען בעפרייען זי פון דער קלעם איז נישט געווען וואס צורעדען, ווייל מ'האט אויך איהם געדראהט מיט'ן טויט.

עס זענען אוועק א פאר וואכען. דאס לעבען איז פראניא'ן געווארען אויף אזוי פיל אומערטרעגליך, אז כמעט א נאקעטע, אין איין קליידעל, איז זי פון דארט אנטלאפען און געקומען קיין לאדז און געזוכט שוץ ביי איהר ברודער.

אבער אויך דא לאזט איהר "מאן" זי נישט צורוה; ער שיקט אונטער זיינע "מענשען", וועלכע לאקען וויטער אויף דער פערפיהרטער יונגער פרוי, וועלכע דיג זי וויטער ארויסשלעפען "אויף דער גאס"...

דערווייל הערט זיך, אז שמואל טולשערער האט אין ווארשא ווידער אויסגעפינען א פרוי, מיט וועלכער ער האט ברעה איננגילען "חתונה" צו האבען... מסתמא ווידער צום זעלבען "צוועק".

דער חאבינאט אין ווארשא און אלע רבנים אין פוילען דארפען זיין געווארענט נישט צו געבען קיין חופה-וקידושין שמואל טולשערער'ן.

—0—

יודיש אין סיים

(ענדע פון זייט 3)

א קולטור!

און אט האט זיך געפונען א ווייסרוסישער דעפוטאט, וואס האט אין סיים, בעת מען האט בעטראכט די שנוים אין רעגולאמין, געפאדערט, מען זאל ערלויבען רעדען אויך אויף די שפראכען פון די מינדערהייטען. דערביי האט ער אונטערגעשטראכען, אז ער מיינט — א חוץ יודיש!

ווי געזאגט, דער גאנצער ענין איז נישט מעהר ווי א דעמאנסטראציע. עס האלט נאך נישט דערביי מען זאל רעדען ליטוויש און פוילישען סיים. אבער די בעווארענויש "חוץ יודיש" איז בכלל אופריג. דערווייל האלט עס נישט דערביי יודישע דעפוטאטען זאלען וועלען רעדען יודיש אדער זאלען מוזען הערען דוקא יודיש. פארלויפיג שוקען נאך יודען דעם גרעסטען טייל אקאדעמיש געבילדעטע אין סיים. אונזערע פאָדערונגען בנוגע דער שפראך, בעציהען זיך פארלויפיג נור אויפ'ן געביט פון דער שולע און אדמיניסטראציע. מיר האלטען אז אויף פאסט אדער פאלוציי, דארף מען זיך קענען פערשטענדיגען מיט'ן בעאמטען אויך אין יודיש. דאס האט מיט נאציאנאלע רעכט גאר קיין שייכות נישט. אין ענגלאנד, אין ווייטשעפעל, רעדט מען אויף פאסט יודיש און דאס שאדט גאר נישט דעם ענגלישען אימפעריום. עס איז אבער אינטערעסאנט, ווי אזוי "אונזערע פריינד" די ווייסרוסען פערשטעהען פאליטיק און זייער רעדנער בעווארענט זיך פאראויס, אז ער מיינט חלילה נישט מען זאל מעגען רעדען יודיש אין סיים, חלילה.

—0—

פון די קינאס.

"שוויט"

היינט, די ערעפנונג פון א ניי קינא-טעאטער

אויף פאמארסקא 89 רוג מאגיסטראצקא ווערט היינט געעפענט א ניי קינא-טעאטער.

דאס נייע קינא איז אויסגעבויט לויט די לעצטע פאדערונגען פון דער טעכניק און ווי מען טיילט אונז מיט וועט די דירעקציע זיך בעמיהען צו געבען די בעסטע פילמען.

די ערעפנונג פון דעם נייעם קינא-טעאטער איז זעהר ווילטיג פאר די איינוואוינער פון יענעם געגענד, וואס איז די לעצטע יאהרען שטארק בעפעלקערט געווארען, און נויטיגט זיך ממש אין א קינא-טעאטער מיט אזא קאמפארטאבלער איינריכטונג ווי ס'האט דאס נייע קינא "שוויט".

צום ערעפנונגס פראגראם האט די דירעקציע בעשטימט צו געבען דאס הערליכע בילד, דעם קינא-שלאגער פון איצטיגען סעזאן "די זינדערין פון מאנפארנאס" מיט דער רייצענדער אנני אנדרא אין דער הויפט-ראל.

"די גרעפין טאראקאנאווא".

דער דאזיגער פילם וואס געהט אין "קאסינא", איז א היסטארישער מיט אן אינטערעסאנטען עפיזאד פון רוסישען הויף-לעבען אין 18-טען יאהר הונדערט. עס ווערט דא געשילדערט די ראמאנטישע איבערלעבענישען פון דער יונגער און שעהנער פירשטין טאראקאנאווא, וועלכע האט מיט דער הילף פון איניגע מאגנאטען, צווישען וועלכע עס האט זיך אויך געפונען פירשט ראדזיוויל, געוואלט בעהערשען דעם רוסישען טראן.

איהרע פלענער זענען דורכגעפאלען, געזוגט האט די קייזערין קאטארינא II. דער קייזערינס אמאליגער פאווארים, האט זי דאן ארויסגעראטעוועט פון דער שרעקליכער תפיסה און זי איבערגעפיהרט אין א קלויסטער, וואו זי איז געשטארבען.

די הויפט-ראלע שפילען ערוט יאאנגע, וועלכע מיר האבען שוין געזעהען אין ה פילמען "דער שאך-שפילער" און אין "די ליבע פון יאאנגע נעי", אלאף פיארד און רודאלף קליין-ראגע. די אלע שפילען פארטרעפליך.

"ליבע אהן געלד".

אזוי הייסט דער איצטיגער פילם אין "ארטאן", וועלכער איז טיילוויז א קאמעדיע, טיילוויז א פארס.. דער פילם שטעלט פאר אנ'ארים מיידעל, וועלכע שטעהט אויס אין דער היים גרויסע צרות. בעשליסענדיג חתונה צו האבען מיט א רייכען מאן, זעהן זי א שעהנעם יונגען מאן ארויסגעהן פון א יובילער-געשעפט, וועלכען זי נעמט אן פאר א מיליאנער. דער יונגער איז אבער סך-הכל א פערזיכערונגס-אגענט, פאר וועלכען די פירמע בעשטימט א גרויסע פרעמיע, אויב ער וועט ארורכפיהרען א גרויסע פאליסע פאר א רייכען מאן. דער יונגער-מאן נעמט זיך דאס אונטער בתנאי, אז זיין בעל-הבית וועט איהם איבערגעבען צו דעם צוועק זיין אויטא.

זי פערליבט זיך אין איהם, אבער ווען זי דערוויסט זיך, ווער איהר חתן איז, רייסט זי מיט איהם איבער, זי וויל נישט קיין ארימאן. נאך פערשידענע אומשטענדען יעהט זי דאך איין אויף "ליבע אהן געלד", אין אמת'ען נישט אזוי אהן געלד, ווען דער יונגערמאן קריגט א פרעמיע פון 1000 דאלאר, פאר ארורכפיהרען די פערזיכערונג.

ס'איז א טיפיש אמעריקאנישע קאמעדיע. זעהר אנגענעהם און ליסטיג.

L.

יודישע "אונבעקאנטע זעלנער"

וועגען וועלכע עס זענען אנגעקומען גענוי ידיעות

אין דער עגונות צענטראלע ביי דער "אגודת הרבנים" אין ווארשא זענען דערהאלטען געווארען בעגלויבטע ידיעות, וועגען פאלגענדע מיל'טער-לייט, וואס האבען זיך בעטייליגט אין דער וועלט-מלחמה: קאחארלע פישל, קריסבערג פייבל, קאמפף חיים, קליין וולאדיסלאוו, קרעבס שלום, קאהן נפתלי, קאמארסקי הירש, קיסעלין מאקס, קאוזע יוסף, קאהן יוסף, קארמאן יוסף, קאפלאן חנני', קאהן גריגארי, קופילער בער, קינשעלעווסקי לעא, קרייזמאן משה, קארנטייער משה, קאבארען הארי, קאליכמאן פסח, קארטאק יואק, קאופינסקי הענך, קאסא דוד, קיסעלעוויץ יעקב, קאנפער אברהם, קיפצלמאן חיים, קאנער חיים, קריגער חיים, קרוק יצחק ישראל, קאיאן אהרן, קאנגער חיים, קאמינסקי פסח, קויפמאן חיים, קאפיקין יוסף, קיסעלעוו מיכאל, קאוואטשיק, פראנק, קוקיס יעקב, קויפמאן זעליג, קאוואלעוו משה, קאטשין חיים, קירפיטשניק יוסף, קרעמער הערמאן, קוקעס שלום, קיסעלעוו פ., קאלאדייטסקי יוסף, קיפראשילי שמשון, קאריבאוו שמשון, קאצאף יצחק, קישילאוו שמעון, קאלבערג אהרן, קענדיק יעקב, קארקין ס., קריצקי נחום, קראקאווסקי חנך, קארלינסקי חיים יוסף, קארנפעלד משה, קאפול ס., קארעליצין אהרן, קאפעלעוויץ מענדל, קאגאן ישראל, קאפלאן חיים יעקב, קיטעברג גרונם, קאראסוק תנא, קאראטיק דוד, קליימאן אהרן, קריגער חיים, קריאוק יעקב, קאמערס יעקב, קארנבלאט מנשה, קאצמאן שמואל, קאפלאן ראובן, קעסלער עזריאל, קרעדא דוד, קוטשלאק יעקב, קויפמאן מאקס, קליין שמעון, רייז סאלאמאן, ראטהיינער מאיר, ראדהאלץ יעקב, רובינשטיין רפאל, רעכטמאן אבא, רעזניק אבא, ראדניס פנחס, רויזענבערג דוד, ראזענסקי אלכסנדר, רייז מיכאל, ראפאפארט משה, רייזמאן דאדיא, ראזמאן ליב, רייכענשטיין אלי', ראבינאוויטש אברהם, רובין יעקב, רייבין יצחק, ראכמאן יהודה, רויטפאגעל וואלף, ראזענשטראוך מענדל, ראזענבערג, ליב, רושטניקאוו נחמן. ראלניק חילקו, ראזענבליט אברהם, ראזענטאל הוגא, רייס ישראל, ראדאם ארי', ריבאק גטע, ראלניק יוסף, רייכמאן שלמה, ריים זיגמונד, רייניץ אדאלף, ראטמאן איזידאר, רייזמאן יונה, רעמער רעקטא, גראסול יצחק הירש, ראזענבערג אברהם, רעזניק אייזהם, רינגעל בוריציין, רוהר זישע, רייך יוליוס.

אינפארמאציעס וועגען די אויבערדערמאנטע פערזאנען, ווי אויך וועגען אנדערע פערלוירענע אדער ענטלאפענע מענער קאן מען בעקומען אין דער עגונות-צענטראלע.

אלע צייטונגען אין אלע לענדער ווערען געבעטען די רשימה איבערצודרוקען, למען תקנת בנות ישראל להצילן אכבלי העגון.

לשכה מרכזית לעניני העגונות על-יד "אגודת הרבנים" בפולניא" ווארשא דזעלנא 4

יו"ר הלשכה **שלמה דוד כהנא**

המזכיר **ארי' יהודה ליב ליפשיץ**

אדרעס

Wydział spraw „Agunot" przy Związku Rabinów Warszawa, Dzielna 4

די געהיימנישען פון דער רויטער ווילע

שפאנענדער ראמאן פון לאדזער לעבען.

קורצער אינהאלט פון די ביז-איצטיגע קאפיטלען

א גרויסער לאדזער טעקסטיל-אינדוסטריעלער, ארדענט איין א באל, אויף וועלכען עס קומען פיל אנגעזעהענע מענשען, דערונטער יעזשי הארטמאן און פרוי דאקטאר סאפיר. יעזשי הארטמאן, וועלכער האט א שם פאר איינעם פון די גרעסטע "לעבע-מענשען", פערנארט די פרוי סאפיר,—אונטער'ן אויסרייד, אז ער פיהרט זי אב אין זיין אויטא פלומרשט צו איהר א היים, — צו זיך אין דער "רויטער ווילע" אין רודא-פאביאניץ און דארט פיהרט ער אויס איבער איהר א געוואלד-טאט. פרוי סאפיר ווערט זיך מיט אלע כחות, אבער שפעטער קומט פאר ביי איהר א שטארקע איבערקעהרעניש. די נאכט פון דער אויפגעצוואונגענע ליבע הויט צערייסט איהרע פערבארגענע אינסטינקטען און ליידענשאפטען און זי געהט א היים צו זיך, פיהלענדיג, אז זי איז צוגעבונדען צו הארטמאנ'ען מיט לייב און נשמה.

קיין לאדז קומט פלוצלינג פון אמעריקא דאס פאר-פאלק גוסטאוו און פאני הארטמאן. גוסטאוו געהט צום רעיענט קאמאראווסקי אין ירושה-ענינים דא ווערט ער געוואהר, אז אין לאדז איז שוין פאראן איינער יעזשי הארטמאן, וועלכער גילט אלס איינציגער זוהן פון זיין, גוסטאוו'ס פאטער א בעקאנטער גרויס-אינדוסטריעלער, וועלכער איז מיט יאהרען צוריק געשטארבען.

(5-טע פארטזעצונג)

— אבער ווי אזוי? — האט איהם גוסטאוו איבערגעריסען — דאס איז דאך אונמעגליך. דא, אין לאדז, געפינט זיך יעזשי הארטמאן? נייז, דאס האט איהר, הער קאמאראווסקי, א גרויסען טעות, דאס איז נאר אנ'אנדערער, נישט איך.

— אך, וואס רעדט איהר, מיין הער? דאס איז איינער פון די וועלגעאכטעסטע הערען פון לאדז. ער געהערט צו דער אנגעזעהענסטער, חשוב'סטער געזעלשאפט, ער איז מיטגליד אין מעהרערע פעראיינען. ער איז גוט בעקאנט פון זיינע פערשידענע אוואנטורעס, וואס רודערן איינביג אויף די גאנצע בעסערע געזעלשאפט פון לאדז.

— ניין, איך האב מורא, אז איך וועל משוגע ווערען, — האט גוסטאוו א שווערען זיפץ געטהון. ווער האט זיך געקאנט רוכמען אויף אזא נאמען? איך קום ערשט יעצט צו פאהרען. מיט יאהרען צוריק האב איך פערלאזט לאדז. איך בין דאך דא אונגאנצען א פרעמדער.

— איך גלויב אייך פולשטענדיג — האט געענטפערט דער רעיענט, — ווייל אויב איהר וואלט באמת געווען א לאדזער, וואלט איהר דאך זיכער געוואוסט, אז אין לאדז איז דא איינער, א בעקאנטער יונגער אינדוסטריעלער, יעזשי הארטמאן. ס'וואלט געווען זעהר אנ'אונגעשיקטע זאך צו שאפען א צווייטען מענשען מיט אזא נאמען.

קאמאראווסקי האט זיך בשעת מעשה געטראכט, אז ער האט דא צו טון מיט א משוגע'נעם, אדער מיט א מיאוס'ען לוגנער, גלייכער — מיט אנ'אפעריסט.

— און יעצט צו דער זאך — האט דער רעיענט ווייטער געצויגען, — צי וואלט איהר מיר נישט געקאנט זאגען, צו וואס איהר זענט געקומען צו מיר?

— איך בין געקומען צו אייך וועגען זעהר א ווילכטיגער זאך. וועגען מיין פרוי האנדעלט עס זיך.. יא, וועגען מיין פרוי, א יונגע אמעריקאנער דאמע, וואס איז צוזאמען מיט מיר געקומען פון פאריז. מיר געפינען זיך דא אין לאדז איינע ווארצען איין טאג. מיר וואוינען אין האטעל "גראנד".

קאמאראווסקי האט ארויסגענומען זיין גאלדענעם זייגער און קוקענדיג אויף זיין קלייגט, האט ער געזאגט:

— אויב איהר וועט אזוי געפעליג זיין. וועלען מיר וועגען דעם רעדען שפעטער. היינט האב איך זיך מ.ט עמיצען צו טרעפען וועגען זעהר א ווילכטיגער אנגעלעגענהייט, און איך טאר זיך נישט פערשפעטיגען אפילו אויף איין מינוט. ס'איז מיר זעהר נישט אנגענעהם, אבער איך מוז.

קאמאראווסקי האט זיך אויפגעשטעלט.

— איהר וועט מיר ענטשולדיגען — האט דער רעיענט געענדיגט — אויב איהר ווילט מיך זעהען, בין איך יעטוועדען טאג ביז 10 א זייגער פריהמארגענס אין דער היים. שריב.

ווייבאלד גוסטאוו איז נאר ארויס פון רעיענט'ס ביורא, איז קאמאראווסקי ארויס צו זיך אין קאנצעלאריע, און זיך געווענדעט צו זיינע מיטארבייטער מיט א זעהר שטרענגער שטים:

— אויב דער פערשוין, וואס איז ערשט דא געוועזן, וועט זיך ווידער וועלען מיט מיר זעהן, זאלט איהר זאגען, אז איך בין נישט דא אין דער היים. אויב ער וועט זיך דורכאויס וועלען צו מיר אריינקריגען און וועט נישט וועלען אפטרעטען, זאלט איהר רופען פאליציי און איהם לאזען ארעסטירען. דאס איז עפיס אנ'אפעריסט, אדער אנ'אומנארמאלער מענש.

גוסטאוו איז דערווייל צוריקגעקומען אין האטעל אריין, וואו ס'האט אויף איהם געווארט זיין ליבע פאני.

— וואס האט מיט דיר פאסירט? — האט פאני א דערשראקענע געפרעגט — פארוואס ביזטו עפיס אזוי בלאס? אפשר פיהלסטו זיך שלעכט?

ער האט איהר נישט געוואלט פערטרויען דאס, וואס איז פארגעקומען צווישען איהם און דעם רעיענט. איבריגענס, צו וואס האט עס געניצט, אז פאני זאל ווערען אומרוהיג צוליב אזעלכע אומאנגענעהמע געשעהענישען.

— עט, גארנישט. ס'האט מיט מיר געטראפען א פאר-פאל.. שטעל דיר פאר, אז מ'האט מיך שיער נישט איבער-געפאהרען.

— אך. — האט פאני אויסגעשריגען.

— אבער, טייערע מיינע, זעהסט דאך, אז איך בין ניצול געווארען. געהם דיך נישט איבער, זיין פרעהליך, אז איך געפין מיך ווידער נעבען דיר.

ער האט זי גענומען פאר דער האנד און זי צוגעדריקט צום הארצען.

— מיין ארים קינד, איך האב דאן געטראכט, אז דו האסט געקאנט לייכט בלייבען איינע אליין, אז איך האב שוין איצט געקאנט זיין אויף יענער וועלט. דעריבער מאכע בין איך געווען אזוי בלאס, אריינקומענדיג.

פאני האט איהר נאלדען בלאנד קעפעל אוועקגעלייגט אויף זיין שוים און זיך פעסט צוגעטוליעט צו איהם.

— איך פרעה זיך אזוי שטארק, וואס דו ליבסט מיך. וואס וואלט מיט מיר טאקע פאסירט, ווען דו וואלסט נישט געווען נעבען מיר? אך, דו דארפסט נארנישט אריינטראכטען אין אזא זאך, מיין טייערער. איך וואלט זיכער נישט אויסגעהאלטען, ווען דו וואלסט אוועק פון מיר.

גוסטאוו'ן האבען זיך געשטעלט טרעהרען אין די אויגען. ער האט שטארק מורא געהאט, אז פאני זאל איהם נישט פרעגען, וואס עס האט פערלאפען ביים רעיענט, וועלכער האט איהם איבערגעגעבען, אז ס'געפינט זיך דא נאך איינער מיט'ן זעלבען נאמען, הארטמאן. גוסטאוו, טראכטענדיג דערוועגען, האט געפיהלט, אז עס ווערט איהם שווער אויפ'ן הארצען.

— איך האב זיך געזעהען מיט'ן רעיענט, — האט ער אליין דערצעהלט — איך האב אבער לאנג מיט איהם נישט געקאנט רעדען. ער איז געווען שטארק פערנומען, ער האט געמוזט אוועקגעהן. מארגען וועל איך ווידער געהן צו איהם.

ער האט זי געבעטען, אז זי זאל זיך אנטוהן און געהן מיט איהם אין שטאט אריין, כדי זיך צוצוקוקען, ווי אזוי עס זעהט דא אויס ס'גרויס-שטאטישע לעבען יעצט פאר'ן פוילישען ניי-יאהר.

פאר דער צייט, וואס פאני האט געענדערט איהר טואלעט, האט גוסטאוו א סך געטראכט וועגען זיך, וועגען זיין רייכער פערגאנגענהייט. ער האט זיך דערמאהנט דעם טאג פון זיין פאטער'ס גרויסער אומפאזאנטער לויה. דערנאך האט ער זיך דערמאהנט דעם שרעקליכען וועהטאג, וואס ס'האט איהם פערשאפט דער סוד וועגען זיין געבוירען ווערען, וועגען דער תוגה פון זיין פאטער, בעת ער, גוסטאוו, איז שוין געווען א דערוואקסענער בחור.

פאר זיינע אויגען זענען פארביי די אלע זכרונות:

דער טאג, ווען ער איז אנטלאפען פון לאדז, נאכ'ן אפנעהמען די ירושה נאך זיין פערשטארבענעם פאטער; און דאן — זיינע לאנגע און ווייטע רייזעס איבער שטילע און שטורמדיגע ימים, אונטער העלע, בלויע הימלען און אונטער שטורעמדיגע שלאקס-רעגענס. אלס רייכער יורש איז ער געווארען א וואנדערער איבער דער גאנצער לענג און ברייט פון ערד-קוגעל: מזרח-אייראפא און מערב-אייראפא, אפריקא, אזיען, סיביר, רוסלאנד א.א.וו. ער איז אזוי לאנג ארומגעפאהרען איבער דער וועלט, ביז ער איז איינמאל געפאלען א קרבן אין איינעם פון די פערווארפענע סיבירער וועלדער. געווען איז פארנאכט. ער איז געגאנגען איינער אליין, מיט א יעגער-ביקס אויף די פלייצעס.

(דאס ווייטערע קומט)

בראַזיליען'ס 40-יאָהריגען פרייהייטס-יום-טוב

(ענדע פון זייט 4)

אַהין אָנגעהויבען ברענגען פון אַפריקע נעגער-שקלאַפען. ווייסע מענער האָבען אָנגעהויבען פערקעהרען מיט נעגער-פרויען, און נעגער האָבען אָנגעהויבען פערקעהרען מיט אינדיאַנער-פרויען. פון דעם אַלעמען איז ענטשטאַנען א פאָלק, וואָס בעשטעהט פון א געמיש פון ווייסע, שווארצע און אינדיאַנער. בלוטען אין די פערשידענסטע קאָמבינאַציעס און פּראָפּאָרציעס. נאָך היינט צו טאָג זענען נאָך דאָרטען פערהאַן ווייסע, נעגערם און אינדיאַנער פון ריינער בלוט; אָבער קיין אויסגעשפּראָכענע גרענעצען זענען צווישען יעדע צוויי ראַסען-פאָרשטעהער פון ריינער בלוט בעגעגענט מען דאָרטען אַלע מעגליכע מדרגות פון איבערגאַנג.

פערשידענע זענען דאָרטען אויך די מדרגות פון קולטור. אין די גרעסערע שטעט בעגעגענט מען דאָרטען הויך-געבילדעטע מענשען, וויסענשאַפטליכע פאָרשער, דענקער און קינסטלער; און דאָרטען זענען אויך פערהאַן מענשען, וואָס שטעהען אויף דעם סאַמע נידעריגסטען שטאַפעל פון מענשליכער קולטור. נאָך ביז היינטיגען טאָג בעגעגענט מען אין די וועלדער פון בראַזיליען ווילדע אינדיאַנער-משפחות, וואָס געהען אַרום אינגאַנצען נאַקעט, וואָס האָבען נאָך קיין ווייסען מענשען קיינמאָל נישט געזעהן און וואָס זייער שפּראַך בעשטעהט פון עטליכע צעהנדליג איינפאַכע ווערטער. און צווישען די צוויי עקסטרעמען זענען פערהאַן פערשידענע מדרגות פון איבערגאַנג. אָבער דאָס רוב פון דעם בעפעלקערונג איז אומוויסענד. קיין געצוואונגענע דערציהונג איז דאָרטען נישטאָ; מען איז נישט געצוואונגען צו שיקען די קינדער אין די שולען. אָבער די שולען זענען פריי פאַר אַלע קינדער פון לאַנד און דאָך איז די אומוויסענהייט דאָרטען זעהר גרויס און מעהר ווי דריי פערטעל פון דער בעפעלקערונג קען נים לייענען און שרייבען.

פון אָנהויב איז בראַזיליען געווען א קאָלאָניע פון דער פּאָרטוגעזישער מלוכה; אָבער נישט איבער הונדערטער יאָר צוריק האָט זי זיך פון פּאָרטוגאַל אָפּגעטיילט און איז געוואָרען א זעלבסטשטענדיגע מלוכה מיט אַן'אייגענעם קעניג פון דער פּאָרטוגעזישער קעניגליכער משפחה. און איינער פון די ערשטע שריט, וואָס די זעלבסטשטענדיגע בראַזיליען האָט געמוזן, איז איינצורעגולירען די פראַגע פון אימיגראַציע. די רעגירונג האָט פערשטאַנען, אַז כדי דאָס לאַנד זאָל זיך בעסער ענטוויקלען, דאַרף מען אַריבערברענגען פון איראָפּע פרישע כחות מיט איראָפּעאישע מעטאָדען פון אַגריקולטור. די אימיגראַציע איז אונטערשטיצט געוואָרען אויף פערשידענע אופנים. מען האָט בעצאָהלט די אַלע רייזע-קאָסטען פון זייערע היימען אין איראָפּע און ביז זייערע פּלעצער אין בראַזיליען. מען האָט די אימיגראַנטען געגעבען ערד, מאַשינען און זוימען, און דאָס האָט ביז א געוויסער מאָס געווירקט. ביז דעם סוף פון לעצטען יאָהרהונדערט האָבען קיין בראַזיליען אימיגרירט איבער א מיליאָן איטאַליענער, א האַלבען מיליאָן פּאָרטוגעזער, א פערטעל מיליאָן שפּאַניער, א פערטעל מיליאָן דייטשען, א הונדערט טויזענד פּאָלאַקען און א צוואַנציג טויזענד רוסען.

די אַלטע אימיגראַנטען האָבען זיך קאָנצענטרירט אין קאָלאָניעס פון לאַנדסמאַנשאַפטען. און כאָטש אין פערגלייך מיט די פעראייניגטע שטאַאַטען, למשל, האָבען זיך די אַלע בעזונדערע פעלקער ווייניג אסימילירט, אָבער יעדע פון די גרופּען האָט בייגעשטייערט איהר חלק צו דער עקאָנאָמישער און אינדוסטריעלער ענטוויקלונג פון לאַנד

—0—

קינא
ZACHĘTA
זגערזשער 26

יום-טוב פּראָגראַם!! נאָר 3 טעג ד. 25, 26 און 27 דעצעמבער יום-טוב פּראָגראַם!!
היפּעק און לאַפּעק האָבען חתונה
אין די הויפּט-ראָלען: Sammy Cohen, Harry Sweet שאַמפּאַנישע קאָמעדיע פון הערצער געיעג אויפ'ן דיסטאַנס ניו-יאָרק — קאַליפאָרניע, ווי אויך פילם אַקטואַליטעטען.
קירצליך 88 „טיטאַניק"

Willa
1-no piętrowa murowana z wszelkiemi wygodami o 2-ch 4 pokojowych mieszkaniach oraz piwnicami, łazienkami, szpiżarkami, ogrodem i t. p.
zaraz do sprzedania
niedrogo z powodu wyjazdu w Kolonji Skarbowców przy ul. Zgierskiej № 115
Oferty do administracji L. Tagblatt. sub. 35.000.

KARTO-INDEX!
די נייסטע און פּראַקטישסטע אַרט פון דער בוכפירונג
אויף פערלאַנג פּראָספּעקטען.
פערטרעטער
Józef Leżon
פּושעיאַזד 4, טעל. 19-223

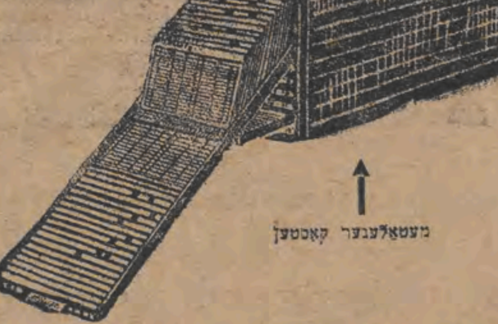

טראַנספּאָרט- און האַנדעלס-געזעלשאַפט
KALECKI i S-ka Łódź
85 ul. KILIŃSKIEGO 85
tel. 111-09 i 223-47
עמפּפעהלט דער ג' קונדשאַפט אירע טרוקענע און ליכטיגע לאַגערען צום אויפבעוואַהרען און מאַגאַזינירען פון אַלערט סחורות

בעקאַנטמאַכונג
אין פעראיין „מחזיקי חולים" קילינסקי 120 וועט שבת חנוכה דאַווענען דער וועלט בערימטער 14 יעהריגער קינסטלער חזן
משה יאַנקעלעוויטש מיט א כאָר
די הכנסה דאַפון גייט אַרויסצוגעבען אומזונסטע מעדיצינישע הילף פיר אָרימע קראַנקע. בילעטן זענען צובעקומען ביי ה' לעווקאָוויטש, גלובנע 54 פעלטע גלובנע 57 „מחזיקי חולים" קילינסקי 120

לאַנגיעהריגער געריכטס-סעקרעטאַר
שרייבט און ערלעדיגט אַלערליי ביטעס, קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס אין אַלע שטעט פון פּוילען.
גוטער ספּעציאַליסט אין אַלע מיליטער-ענינים.
שנעלע ערלעדיגונג פון פּאַטענטען-אויסקויף
רעכטס-קאָנסולענט ב. מאַן,
פּעטריקאָווער 10 אין הויף רעכטער איינגאַנג

דאָס לאַנג-יעהריגע רעכטס-קאָנסולענט ביוראָ
ש. האָכבערג. פאַנסקאַ 1.
עק קאָנסטאַנטינער צופאָר טראַמוויי מיט 3, 15.
ערלעדיגט און שרייבט אַלערליי ביטעס און קלאַגעס קלאַוזולעס זאַבעזפּיעטשעניעס
— ספּעציאַליסט אין שטייער ענינים —
אַדוואָלאַניעס אויף פּאַדאַטעק דאָכאָדאָווע ס'ווערט אויסגעקויפט פּאַטענטען אויפ'ן יאָהר 1930
Hochberg, Żeromskiego 1.
Telefon 136-77.

וויכטיג פאַר דאַמען!
מאַכע איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע היטע איבעראַרבייטע איך אויף גענצליך ניי. געדענקט די אַדרעס:
פאַר נאָר 2.50 זל.
23 זאַוואַדזקאַ 23
אין הויף. 2-טען איינגאַנג, לינקס פּאַרטער.
בעמערק.: ניי היטען די לעצטע נייהייטען אין פיינער אויספּערטיגונג 50 פּראָצ. ביליגער. ווי איבעראַל
„TOLA"

Ogłoszenia Fuchs'a to mur
o który oprzeć się może najbardziej zachwiana firma; nie upadnie nigdy, skoro tylko się zwróci o radę reklamową do
Akwizycji ogłoszeń
FUCHS-a
Piotrkowska 50, tel. 21-36

מעכאַנישע שלאָסעריי און שווייסעריי
J. REDER, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
כ'נעהם אָן פערשידענע מאַשינען-רעפּעראַטורען ווי צופּאַסען פערשידענע מאַשינען-טיילען. און אויטאָגענישע שווייסונגען.
אכטונג שטריקער!
איך שטעל צו טישען מיט מעסטערס פון 35 זל. אָן רעיעלע אויספיהרונג.
פּריוואַט-וואוינונג גדאַנסקאַ 20 וו. 17.

Kino MIMOZA
ul. Kilińskiego 178.
היינט און טעגליך!
דעם צאַר'ס אַדיוטאַנט
אין דער הויפּט-ראָלען:
איוואַן מאָזשוכין און קאַרמען באָני
צום דאָזיגען בילד איז אַנגאַזשירט געוואָרען א רוסישער כאָר, וועלכער וועט זינגען א גאַנצע רייה רוסישע לידער.
נאָהנסטער פּראָגראַם: „דער אינטריגאַנט" אין בילד EMIL JANNINGS

היפּאָטעקען-געלד
צו ביליגע צינזען
אויף בערלינער הייזער
בעזאָרגט שנעל
Ch. Regenwetter
Berlin S. 14, Stallschreiber № 33
Telefon: Dönhoff 4337.

סוחרים און פאַבריקאַנטען!
— ס'איז צייט אויסצוקויפען —
האַנדעלס-פּאַטענטן
אויפ'ן יאָהר 1930,
וועלכע ס'בעזאָרגט פּינקטליך און רעעל דאָס ביוראָ
„אַרגוס", זאַכאָדניאַ 36, טעל. 10847
דער טערמין איז נאָר ביז'ן 31. ד.ח. און ווערט ניט פערלענגערט

קלויזולעס
— און —
זאַבעזפּיעטשעניעס
אויף אַלע שטעט אין פּוילען
ערלעדיגט אמשנעלסטען דאָס רעכטס-קאָנסולענטען-ביוראָ
„אַרגוס", 36 זאַכאָדניאַ 36

לעזט און אַבאָנירט
לאָדזער טאַגעבלאַט

מה שהיה הוא שיהיה, ומה שנעשה, הוא שיעשה!
אַזוי זאָלטו ווייטער קומען אין די בעוואוסטע
רעכטקאָנסולענטען-ביוראָ
ד. מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17
זאַכאָדניאַ 52
טעלעפאָן 148-79
וואו עס ווערט ווייטער ערלעדיגט און נעשריבען אַלערליי ביטעס! קאַרנע, ציווילנע, האַנדלאָווע אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אורזשאָנד ראָזיעמטשי, ווי אויך איבערזעצען אין אַלע שפּראַכען. מיט אַכטונג
ד. מאַנעלאַ, רעכטסקאָנסולענט
פּיעטריקאָווער 17

אַנאָנסען אין „לאָדזער טאַגעבלאַט" האָבען דעם גרעסטען ערפאָלג

AGENCI LOSOWI
Płacimy najwyższą prowizję, zwrot kosztów podróży, kasa chorych. Agentom wykazującym się -[...] czeniem innych banków płaci my stałą pensję. Bank Kredytowy, Stanisławów.

וויכטיג פאַר אינדוסטריעלער און סוחרים!
Biuro Prawniczo-Windykacyjne
„JUSTICE"
לאָדז, פּעטריקאָווער 62
ערלעדיגט פּינקטליך און געוויסנהאַפט זעמטליכע קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס, נאַדזאָרען סאַנדאָווע אָפּאַדלאַשטש'ן אויף גאַנץ פּוילען. מיר בעזיצן ספּעציעלע פערבינדונגען מיט דאַנציג, אויבער-שלעזיען, פּאָמאָרזשע און גאַליציען. ביטעס ווערען אויך געשריבען פון אַלע אורזשענדי-סקאַרבאָווע, סאָנדאָווע אַפּעלאַציעס א. א. וו. היפּאָטעק-אַקטען און אינטערציזיעס, שותּפות-אַקטען ווערען ערלעדיגט דורך פאַכמענישע קרעפטען, יורידישע עצות—אומזיסט. דאָס ביוראָ איז טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוו. מיט אַכטונג
רעכטסקאָנס.-ביוראָ „Justice" Piotrkowska 62
בעמ.: אינקאַסאָ פון פּראָטעסטען ווערט ערלעדיגט אויף אייגענע קאָסטען.

פּוק חזי מה עמא דבר! (מנחות ל"ה)
אַלע יודען ווייסען, אַז קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט פון פּוילען, אַלע אַרט פּאָדאַניעס ווי: סאָנדאָווע, סקאַרבאָווע און אַדמיניסטראַציינע אויך שותּפות-אַקטן, וואוינונגס-אַקטען, אַפּעלאַציעס, ווילאַנטשעניעס איבערזעצונגען (אויך העברעאיש) א. ז. וו. שרייבט און ערלעדיגט לויט'ן אוסטאַוו
רעכטסקאָנסולענט: י. ח. בוזין
לאָדז, אָגראָדאָוואַ 3.
צוגענגליכע פּרייזען (עגזיסטירט זייט 1910.)

אַנאָנסען-פּרייזן: [illegible] פאַר א מילימעטער-שורה [illegible] ביזן — 20 גראָשן [illegible] 1,25 — דאָלאַר. [illegible] פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100% טייערער. [illegible]

Redaktor-wydawca B. Hamburski
Tłocznia: H. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 18.